

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 7

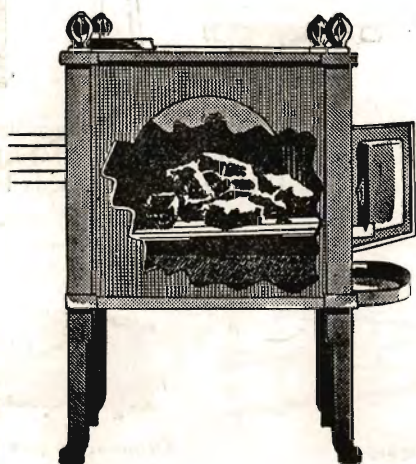
15. Juni

63. Aarg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1942

HESS-TØRVERISTEN

*Fra Brænde-
til Tørveovn*

Billedet viser en gennemskaaret Brændeovn, der ved Hjælp af HESS-Tørveristen er omdannet til Tørveovn. Risten kan let anbringes af enhver, og en Askeskuffe placeres nedenunder.

Alle HESS-Brændeovne af 421 og 422-Typen samt den nye Model Nr. 442 kan paa denne Maade brænde Tørv, hvis det kniber med at skaffe Brænde.

Se HESS-Tørveristen hos Deres Forhandler.

C. M. HESS' FABRIKKER ^{A/s}
VEJLE

Artikler for Tørveproduktion

Motorlokomotiver

Special-Prospekt sendes gerne paa Forlangende

Tipvogne

i almindelige Størrelser
for gængse Sporvidder
med eller uden Bremse

Hjulsæt og løse Hjul

Bremse-
klodser

Ind- eller udvendige
Rullelejer med løse
Ruller eller Hvidtmetal

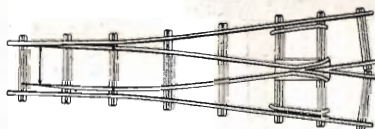

Koblingspigge,
ny Model
og Kæde hertil

Reserve dele til Tipvogne

Klatredrejeskiver

Vigespor

Drejeskiver paa Ruller

Færdigt Spormateriale

Special-Kataloger over Entreprenørartikler,

Løfteværktøj og Pumper sendes gerne paa Forlangende

S. C. SØRENSEN ^{A/s}

RANDERS

Telefon 99

AALBORG

Telefon 2323

Artikler for Tørveproduktion

Lasker

Staalsveller

Laskebolte

Skinnespiger

Tipvognsskinner

Klemladebolte

Klemlader

Sporsamlings-Materiale

Transmissionskæder

Special-Led

Støbte Nr. 55, 72 og 77
Af Staalplade Nr. 55

6×5

6×12

6×19

6×37

Staalwirer

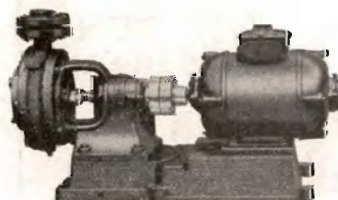
Spiralsugeslanger

Remme og Pakninger

Pumper

for Tørvegrave etc.

Entreprenørpumper

i alle Udførelser og Størrelser

Special-Kataloger over Entreprenørartikler,
Løfteværktøj og Pumper sendes gerne paa Forlangende

S. C. SØRENSEN ^{A/S}

RANDERS

Telefon 99

AALBORG

Telefon 2323

N.
K.
T.

„DANSK STAALGÆRDE“

FRA 9/16 NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

BEDSTE OG BILLIGSTE
HEGN TIL

KREATURFOLD, HAVE,
MARK, SKOV ETC.

Faas hos enhver I senkræmmer og Købmand.

N.
K.
T.

Rix er Specialist
i **Kontor-Møbler**
Nørre Allé 92 Aarhus

Nordjysk Andels- Fjerkræslagteri

RANDERS - Telf. 3053

Producenternes
eget Slagteri

Intet solidarisk Ansvar
Se efter vor Notering i
Dagbladene hver Mandag

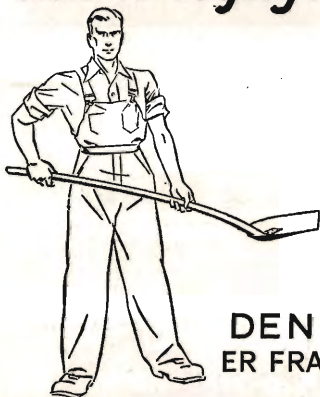
Annoncér i
Hedeselskabets
Tidsskrift

Aktieselskabet

De danske
Sukkerfabrikker

København

Den er rigtig!

DEN
ER FRA

Zinck GODT-
HAAB

Ellidshøj Kridt- & Kalkværk

v/ C. M. Christiansen, Aarhus
Tlf. Ellidshøj 4 og Aarhus 7312

Fabrikation af Jordbrugskalk
samt Foderkridtmel

Dansk Brandforsikringselskab

„VERMUND“

af 1904 - gensidigt Selskab.
Bygninger og Løsøre.
Virkefelt hele Landet.

Hovedkontor: Banegaardsplads 4, Aarhus.

Røde

Drænrør

fra 2" — 12" haves
altid paa Lager.
Forlang Tilbud.

„Sofienlund“ Teglværk.

Telefon 10 Ulstrup.

Stryg elektrisk

Den sjællandske Bondestands Sparekasse
Vestervoldgade 107 København V

82 Kontorsteder paa Sjælland

ALLE SPAREKASSEFORRETNINGER UDFØRES

^A/_S FISKBÆK BRIKET FABRIK

BRUNKULSBRIKETTER & RENHARPEDE BRUNKUL

Kontor: Aarhus
Aaboulevarden 7
Telefon: 5710

Fabrik: Fiskbæk
pr. Herborg
Telefon: Herborg 12

Danatex Træfiberplader

100 % dansk – mod Kulde, Fugt og Lyd

AXEL PRIOR Akts.
Bredgade 33 - Centr. 23
KØBENHAVN K.

A/S L. HAMMERICH & CO.
Grønnegade 57-59 - Tlf. 7050
V. Ringgade - AARHUS

Landboernes Andels-Sygekasse,

Hovedkontor:
Banegaardsplads 20, Aarhus,

optager Medlemmer uden Hensyn
til Alder, Indtægt og Formue.
Forlang Sygekassens Brochurer.

Brug **RANDERS**
REB

A/S L. Hammerich & Co.
Specialforretning i Bygnings-
artikler. Grundlagt 1854.
Telefon Nr. 7050 (3 Linier).
Aarhus.

Skive Cementstøberi

Knud Østergaard
Telefon 921

Normrør

med Garantimærket \triangle
Imprægnering
— Brøndrør —

Beskyt Deres Plantninger med

Elektrohegnet **STØD**

Det førende Hegn.

Firma: Dansk Elektrohegn,
V. Boulevard 51, København V.
Telefon Central 15453.

Tørvepresseren „RIMAS“

Model 1942 med mange nye Forbedringer, uover-
truffen i Produktionsevne og Driftssikkerhed.

Tørvevogne og Brædder, Ælteværker, Motorer og
Traktorer, Generatorer til Dieselmotorer og Traktorer.

Forlang Referencer og Tilbud samt alle øvrige Op-
lysninger hos Deres Forhandler eller direkte hos

Ringsted Jernstøberi & Maskinfabrik ^A/_S

Indgiv Deres Bestilling i god Tid. Telf. Ringsted 48.

Holbæk.
Tlf. 1213
(4 Lin.)

HOTACO

Holbæk Tagpap- & Cementvarefabriker A/S.

København.
Mitchellsgade 23.
Tlf. Centr. 13842
(2 Lin.)

Betonrør af enhver Art til Afvanding og Kloakeringer.
H. T. C.s specielle imprægnerede Rør til syreholdig Jordbund, anvendt af Hedeselskabet, Grundforbedringsudvalgene, Kommuner etc.
Leveres overalt. — Forlang Tilbud.

En smuk Bog om vestjydsk Natur

Poul Hansen

„Fra Ødemarker til Storskove“

En samlet Paavisning af den Revolution, der sker med Flora og Fauna, naar vide Ødemarker bliver til Skov og Plantage. Med talrige Kort og store smukke Naturoptagelser. Kr. 12.75.

„Mange Elskere af jydsk Natur og af Danmark vil erhverve sig denne Bog . . . og takke Poul Hansen for, at han fik narret dem ud paa Eventyr i Eventyret.“

Kaj Munk i Berlingske Tidende.

„Det er med Glæde man læser Poul Hansens Skildring.“

Aarhus Amtstidende.

„En fortrinlig Skildring. Stoffet er usædvanligt underholdende. Man maa ønske, at denne Bog bliver Indledningen til en Række lignende.“

Har. Skodshøj i Hedeselskabets Tidsskrift.

Gyldendal

A/s Varde Staalværk, Varde.

1. Kl. Staalstøbegods til Tipvognshjul, Bremseklodser og andet Entreprenørmateriel. —

Ildbestandigt „Vardan“. — Manganstaal.

Varde Bank

Esbjerg Afdeling

Kongensgade 62
og Fiskerihavnen

ANDELS-PENSIONSFORENINGEN

Rosenørns Alle 1 Tlf. Central 2728-15157. (Gensidigt Pensionsforsikringselskab.)

København V.

Pensionsforsikringer, Liv-, Overlevelses og Børnerenter.

Hedeselskabets Tidsskrift.

Nr. 7.

— 15. Juni 1942. —

63. Aarg.

Indtrædende Medlemmer indtegnes hos Selskabets Forretningsførere. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 Kr. eller en Gang for alle mindst 100 Kr. Større Bidrag modtages gerne. Korrespondancer og Afhandlinger bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Tidsskriftet udgaar ca. 15 Gange årligt og sendes uden Vederlag til Selskabets Medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Annoncepris 25 Øre pr. mm. Oplag 11,000 Eksempl.

Indhold: Gave. — Nyt stort Plantningsaktieselskab. — Kommission om Smaaskove. — Hedeselskabets Hedeundersøgelser i Ringkøbing Amt. — De samvirkende Plantningsforeningers Aarsmøde. — Afbarkning af Graneffekter. — Lyng og Rensdyrlav. — Litteratur: Det gamle Land. — Rødeg. (Slutning.) — Videbrev for Kolonierne paa Alheden. — Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed. — Mindre Meddelelser.

G A V E.

I Anledning af 5-Aarsdagen den 15. Maj for Oprettelsen af Institutionen *Arnborg Hedegaard* har Institutionens Formand, Hr. Direktør *Sofus Oppenheim*, København, skænket Hedeselskabets Understøttelsesfond 300 Kr.

Nyt stort Plantningsaktieselskab.

Den 1. Juni er der stiftet et nyt Plantningsaktieselskab under Navn af »Plantageaktieselskabet af 1. Juni 1942, A/S» med Hjemsted i København og med en fuldt tegnet Aktiekapital paa 250000 Kr.

Det nye Selskabs Stiftere er Højesteretssagfører *Steglich-Petersen*, Hellerup, Direktør *Fr. Sander*, Valby, og Direktør *C. E. Flensborg*, Viborg.

Selskabets Formaal er at erhverve, beplante og udnytte fast Ejendom samt iøvrigt drive Skovdrift, Agerbrug og Industri og hertil erhverve fast Ejendom, fortrinsvis Landbrugsejendomme.

Ved Selskabets Stiftelse er allerede erhvervet betydelige Hedestrækninger, saaledes 444 Tdr. Land i Raasted Sogn, der er afkøbt Sognepræst *H. F. Hansen*, Rind pr. Herning, en Ejendom paa 60 Tdr. Land, der er købt af Gaardejer *F. M. Jensen*, Raasted, samt 294 Tdr. Land, der er afkøbt forskellige Lodsejere i *Gørding Sogn*, og 321 Tdr. Land, der

er afkøbt forskellige Lodsejere i *Møborg Sogn*. Disse Arealer omfatter saaledes ialt ca. 1100 Tdr. Land, der er købt for ialt ca. 150000 Kr

Selskabets Direktør er Direktør *Flensborg*, Viborg, og dets Virksomhed er indledet.

Kommission om Smaaskove.

Landbrugsministeriet nedsatte midt i Maj et Udvalg til Undersøgelse af Mulighederne for en forbedret Drift af Landets Smaaskove og Hedeplantager. Folketingsmand *Larsen-Bjerre* blev Formand og Udvalget fik iøvrigt følgende Sammensætning:

Kontorchef, Skovrider *O. Bondo*, udpeget af Dansk Skovforening, Skovrider *Poul Lorenzen*, udpeget af Direktoratet for Statsskovbruget, Skovrider *Fritz Lorenzen*, Sorø, udpeget af Foreningen af tilsynsførende med de private Skove, Proprietær *N. Mark*, Svallinggaard pr. Bjerregrav, udpeget af Smaaskovforeningen for Randers og Viborg Amter, Godsejer *Th. Junker*, »Aunsøgaard« pr. Svebølle, udpeget af De samvirkende danske Skovdyrkerforeninger for Smaaskove, Godsejer *J. Anker Ladefoged*, »Christiansdal« pr. Vraa, udpeget af De samvirkende danske Skovdyrkerforeninger for Smaaskove, Direktør *C. E. Flensborg*, udpeget af Det danske Hedeselskab, Skovrider *Oluf Bang*, Ringe, udpeget af Foreningen af Smaaskovkonsulenter, Over-skovfoged *Chr. Søkilde*, Stenskov pr. Næstved, udpeget af De samvirkende danske Skovfogedforeninger, Skovfogedaspirant *Niels Harald Jensen*, Sdr. Stenderup pr. Varmark, udpeget af Foreningen af Skovfogedaspiranter.

Den 2. Juni holdt Udvalget sit første Møde paa Rigsdagen. Udvalget var enig om, at der snarest burde gøres en Indsats for en Ophjælpning af Smaaskove og Hedeplantager, dels gennem Tilskud til Plantning, dels gennem udvidet forstlig Medhjælp. Udvalget vil nu indhente Oplysninger om Arealerne af Smaaskove og Hedeplantager samt Antallet af Smaaskovforeninger og disses Medlemstal og yderlige Oplysninger om, hvor mange af disse, der ejes og drives af forstligt uddannede Folk.

Udvalget var meget velvilligt overfor Sagen, men pegede paa, at Gennemførelsen af Lovforslaget i videst mulig Udstrækning skulde hvile paa Frivillighedens Grundlag. Det næste Møde holdes i Løbet af en Maanedstid, og man haaber, at det vil lykkes at afgive Betænkning i Løbet af Sommeren.

Hedeselskabets

Hedeundersøgelser.

Af Afdelingsleder *Fridlev Thøgersen.*

I Aaret 1935 besluttede Hedeselskabets Bestyrelse, at der skulde indledes en systematisk Undersøgelse af Hedearealerne i Jylland, idet der ret ofte fra offentlige Myndigheder og Private bliver rettet Forespørgsel til Selskabet om Hedernes Udstrækning eller om visse Arealers Egnethed til Opdyrkning eller Tilplantning.

Der blev derefter stillet et mindre Beløb til Raadighed til Fremme af disse Undersøgelser, og det blev overdraget Hedeselskabets Afdeling for Undersøgelser og Forsøg at gennemføre dette Arbejde.

Arealet af Heder og Lyngbakker i Jylland omfattede efter Statistikken for 1907 ialt 310082 ha. I 1929 var Arealet formindsket med 81518 ha eller ca. 26 pCt. og udgjorde herefter 228564 ha. Der var saaledes i den mellemliggende Periode opdyrket eller tilplantet gennemsnitlig ca. 1,2 pCt. om Aaret.

Undersøgelseernes Formaal og Tilrettelægning.

Ved Hedeundersøgelserne tages der Sigte paa at klarlægge Betingelserne for Hedearealernes Udnyttelse ved Tilplantning eller Opdyrkning, og i Overensstemmelse hermed er lagt særlig Vægt paa Undersøgelsen af Jordbundsforholdene. Ved denne er foretaget Profilmålinger ved Boring til 60—70 cm' Dybde, hvorved er bestemt Lagene af Mor (Lyngskjold), Blysand og Al samt Undergrundens Beskaffenhed. Boringerne er foretaget i et Antal, der har rettet sig noget efter Arealets Størrelse og Ensartethed. Jordlagene beskrives nærmere, især Muldlaget samt Allaget, hvor et saadant findes, og der gøres Optegnelser om, hvorvidt Undergrunden indeholder Sten og Grus. Det undersøges, om der er større »Indsande«. Der gøres kort Rede for Vegetationens S sammensætning, og ligeledes om Afvandings- og Højdeforhold. Det enkelte Areal's Beliggenhed i Forhold til Veje, Byer, større Plantager m. v. og Adgangen til Mergel beskrives. Desuden indhentes

for større Arealers Vedkommende Oplysninger om Afstanden fra Jordoverfladen til Vandstandshøjden i de nærmeste Brønde.

Endelig er Opmærksomheden henledt paa Hedepartier af særlig Skønhed, som der muligvis kan være Tale om at frede.

Ved Undersøgelserne i Marken er benyttet Maalebordsbladene i 1 : 20000. De paa disse Kort viste Lyngarealer er korrigeret ved Gennemgangen i Marken, og opdyrkede og tilplantede Arealer er kortlagt.

Jordbundens Karakterisering:

Ved Karakteriseringen af Jordbundsforholdene er benyttet følgende Betegnelser:

God Hede	Hedekær
Jævn god Hede	Lyngmose.
Simpel Hede	

Vurderingen af Jordbundens Kvalitet er foretaget saaledes:

God Hede:

5—12 cm Morlag (Lyngskjold), derunder 4—8 cm Blegsand, og Al i mindre end 30 cm Dybde, eller over 20 cm Mor og Muld, men ingen Blegsand eller Al.

Undergrunden er som Regel lerblandet.

Jævn god Hede:

Under 10 cm Mor, ofte over 10 cm Blegsand med Al under, eller ca. 5 cm Mor, og 10—15 cm Muld og ingen Al. Mellem Mor- og Muldlaget kan findes faa cm Blegsand.

Undergrunden er Sand.

Simpel Hede:

Almindeligvis under 5 cm Lyngskjold, ingen eller kun ringe Allag eller Allaget i stor Dybde (ofte Flyvesandsdannelser) og Sandundergrund.

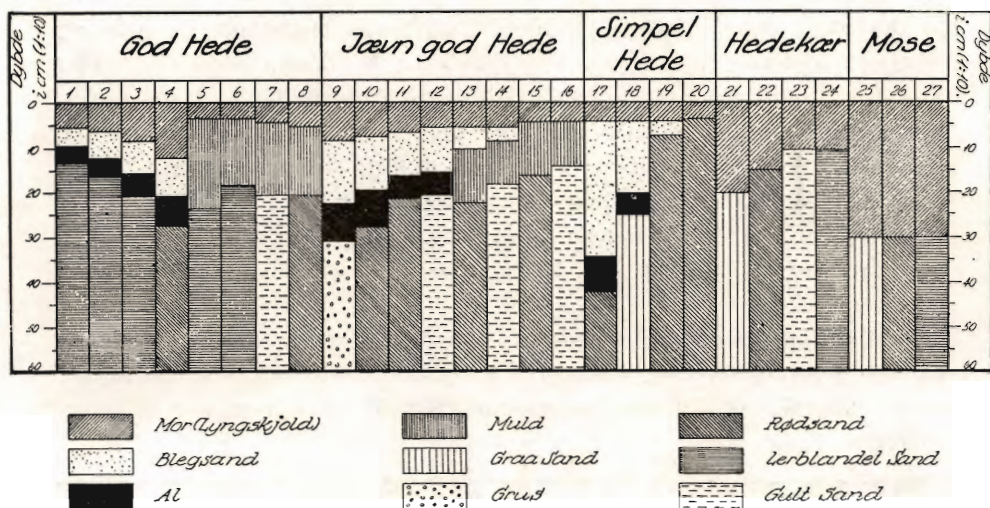
Hedekær:

Under 30 — ofte ca. 15 — cm Tørv (Mor) paa Sandundergrund, der kan være lerblandet. Ingen Al. Lyngbevokset eller lyngsprængt.

Mose:

Over 30 cm Tørv.

Der er nedenfor anført nogle Eksempler paa karakteristiske Profiler.

Karakteriseringen af de enkelte Arealer er derefter foretaget paa Grundlag af fornævnte Undersøgelser, og Maalene for de forskellige Jordlags Tykkelse er indført i dertil udfærdigede Skemaer. Hvert enkelt Borested er indtegnet paa Kortet. Desuden er indlagt Signatur for nye Landbrugsejendomme, der er opført paa eller ved Heden i Tiden siden Kortets Revision. Dette Materiale findes i Hedeselskabets Arkiv, hvorfor der ved Henvendelse til Selskabet vil kunne faas ret udførlige Oplysninger om de enkelte Arealer.

Opmaalingerne af de opdyrkede og tilbageværende lyngklædte Arealer er foretaget paa Kortene.

De i det følgende anførte Tal for Størrelsen af opdyrkede eller tilplantede Arealer og for tilbageværende lyngklædte Hedestrækninger og Klit er tilvejebragt ved Opmaaling paa Arbejdskortene.

Undersøgelserne i Ringkøbing Amt.

Undersøgelserne i Marken er foretaget i Aarene 1938 og 1939 af Landbrugskandidaterne *O. Hansen, Aage Hornum, N. K. Jensen* og *A. Toft Andersen*.

Ringkøbing Amt hører til de jyske Amter, der i væsentlig Grad er præget af Hedeformationer, og store Dele af Amtet har for kun to til tre Menneskealdrer siden henligget som store øde Hedestrækninger med sparsom Bebyggelse langs Engstrækninger ved Aaløb og

med enkelte Hedelandsbyer, der bærer Præg af nøjsom Levevis for Befolkningen. Som Eksempler paa saadanne endnu delvise Hedeegne kan nævnes Hedeomraaderne Sydvest for Rønbjerg, den vestlige Del af den store Karupflade ved Amtets Østgrænse, Hedebladerne omkring Arnborg Syd for Herning og ved Borris og Nr. Vium samt Omraadet Syd for Tarm. Endvidere kan af tidligere fremtrædende Hedeomraader nævnes Landstrækningen Øst for Landevejen Skjern—Ringkøbing—Lemvig med Dejbjerg og Lem Hede Sydøst for Ringkøbing, Kronhede Øst for Ulfborg, Nørhede Nordøst for Tim, Nørre Vosborg Hede Øst for Ulfborg og Kronhede samt Klosterheden Sydøst for Lemvig.

En stor Del af disse Hedestrækninger er efterhaanden tilplantet eller opdyrket.

Med Hensyn til Hedearealernes Størrelse i ældre Tid og den stedfundne Opdyrkning og Tilplantning giver statistiske Efterretninger gode Oplysninger. Tallene for Aarene 1881 til 1929 fremgaar af efterfølgende Tabel:

Aar	Ager og Eng ha	Hede, Klit og Mose ha	Skove ha	Veje, Haver, Hegn, Byggegrunde m. m. ha
1881	238366	200272	4969	7226
1907	280954	131676	30670	11772
1929	296733	98222	42510	19224

Det ses af disse Tal, at Arealet af Ager og Enge i Løbet af omhandlede 50-aarige Periode er forøget med 58367 ha eller 25 pCt. Arealet af Skov og Plantage er i samme Tidsrum steget med 37541 ha eller 740 pCt., og Arealet af Veje og Haver med 11998 ha eller 165 pCt. Hedearealer, Klit og Mose er derimod efter Statistikken formindsket med 102050 ha eller 51 pCt.

At denne Udvikling er fortsat, fremgaar af Hedeselskabets nu afsluttede Undersøgelser af Amtets lyngklædte Arealer. Disse Undersøgelser omfatter en ca. 25-aarig Periode efter ca. 1914, idet Maalebordsbladene, som er lagt til Grund for Undersøgelserne, sidst er rettede i Aarene 1910—15. Resultaterne af denne Undersøgelse fremgaar af omstaaende tabellariske Oversigt.

Af Tallene ses det, at der i Aarene omkring 1910—15 var ca. 94513 ha lyngklædt Areal i Ringkøbing Amt. Heraf er i Løbet af ca. 25 Aar opdyrket til Agermark 31847 ha eller 34 pCt. og tilplantet 3639 ha eller 4 pCt. Af det ved Periodens Begyndelse lyngklædte Areal er der tilbage 54027 ha eller 62 pCt. Hammerum Herred har det største Area

af egentlig Hede, nemlig 11385 ha, medens Vandfuld Herred staar lavest med kun 75 ha.

Heden i Ringkøbing Amt er overvejende typisk Podsolhede, d. v. s., at der som Regel er en tydelig og ret skarp Grænse mellem

Fra Alheden i Ringkøbing Amt.

fol. Skodshøj.

Lyngskjolden, Blysandlaget, Alen og det underliggende Rødsand i Mod-sætning til, hvad der er Tilfældet med Brunjordsheden, hvor Blysand- og Allaget mangler.

I de forskellige Herreder er i de 25 Aar opdyrket fra 14 pCt. (Ulfborg Herred) til 47 pCt. (Bølling Herred) og tilplantet fra 0 pCt. (Vandfuld Herred) til 6 pCt. (Ulfborg og Ginding Herreder).

Det fremgaar af denne Oversigt, at der er opdyrket ret betydelige Arealer af Hede i anførte Periode, men der er dog stadig store Strækninger tilbage, som bør bringes under Kultur ved Opdyrkning eller

Hedeundersøgelser i Ringkøbing Amt.

Herredsoversigt 1939.

Ved Undersøgelserne er benyttet Generalstabens Maalebordsblade,
der med faa Undtagelser er rettede i Aarene 1910—15.

Herred	Efter Maalebords- bladene: Lyngklædt Areal (Hede, Hedekær og Lyngmose) Aar ca. 1914	Det i ca. 1914 lyngklædte Areal (Hede, Hedekær og Lyngmose) Fordeling i 1939						Det i 1939 lyngklædte Areal (Hede, Hedekær og Lyngmose) Fordeling								Hede i 1939		Klit	Efter Maale- bords- bladene ca. 1914	Antal Landbrugsejer- domme opført paa Heden siden ca. 1914
		1		2		3		4		5		6		7		8	9	Efter Maale- bords- bladene ca. 1914		
		Opdyrket til Ager- mark		Til- plantet		Lyng- klædt		Middel- god til god Hede		Simpel Hede		Hedekær		Lyng- mose		ialt 4+5+6	Samlet i Arealer over ca. 50 ha			
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	ha	ha		
Bølling	17282	8069	47	526	3	8687	50	6927	80	705	8	798	9	257	3	8430	5995	—	ca. 226	
Ginding	13774	3539	26	819	6	9416	68	6690	71	1793	19	469	5	464	5	8952	7645	—	„ 50	
Hammerum	23982	10026	42	705	3	13251	55	8740	66	1634	12	1011	8	1866	14	11385	5705	—	„ 267	
Hind	8057	2486	31	363	4	5208	65	2842	54	1959	38	216	4	191	4	5017	3440	2793	„ 127	
Hjerm	4633	1561	34	160	3	2912	63	1993	69	175	6	295	10	449	15	2463	1836	—	„ 53	
Nr. Horne	10197	2998	29	282	3	6917	68	4987	72	629	9	945	14	356	5	6561	3935	83	„ 47	
Skodborg	5838	1622	28	99	2	4117	70	2801	68	785	19	505	12	26	1	4091	2564	145	„ 27	
Ulfborg	10618	1489	14	685	6	8444	80	5365	64	2643	31	181	2	255	3	8189	6850	631	„ 69	
Vandfuld	132	57	43	—	—	75	57	5	7	22	29	48	64	—	—	75	—	658	—	
Ialt	94513	31847	34	3639	4	59027	62	40350	68	10345	17	4468	8	3864	7	55163	37970	4310	ca. 866	

Tilplantning. Tabellen giver en Orientering om, hvor meget der endnu er egnet hertil, idet det ses, at 40350 ha er betegnet som middelgod til god Hede; det er dog forholdsvis smaa Arealer, der er af virkelig god Kvalitet. 10345 ha er af udpræget simpel Bonitet.

Af Hedekær er kortlagt 4468 ha og af Lyngmose 3864 ha.

Af egentlig Hede og Hedekær var der herefter ved Undersøgelsernes Afslutning i 1939 55163 ha tilbage. Beliggenheden af disse Arealer fremgaar af vedhæftede Kort.

Klitter og „Indsande“ udgør efter Opmaalingen paa Kortet ca. 4310 ha.

I Tabellen er medtaget en Rubrik, der oplyser om Arealerne af Hede og Hedekær paa mindst 50 ha's Størrelse. Af saadanne større Arealer findes der ialt 173 i hele Amtet med et samlet Areal af 37970 ha.

I det følgende skal Arealerne større end 50 ha gøres til Genstand for en kort Omtale. De er behandlet i alfabetisk Rækkefølge efter Sognene, og de enkelte Arealer er iøvrigt forsynet med Nummer, der ligeledes er anført paa Kortet.

Aadum Sogn.

1. I den nordvestlige Del af Sognet — mod Vest grænsende til Egvad Sogn — er beliggende et noget spredt, overvejende fladt Hedeareal paa ca. 200 ha, der udgør den ukultiverede Del af Stovstrup Hede. Ca. 190 ha er af jævn god Bonitet, men ca. 40 ha er vandlidende, desuden er 10 ha Hedekær.

Den sydlige Del af Arealet gennemskæres af Vejle—Tarm Landevej.

2. Ca. 400 ha i Sognets nordøstlige Side omfattende den uopdyrkede Del af Gundesbøl Hede, Kjeldbæk Mose og Fuglemose er et jævnt Hedeareal af vekslende Beskaffenhed med ret gode Vejforhold. Arealet grænser mod Nord til ca. 50 ha Hede i Borris Sogn og mod Syd til Vejle—Tarm Landevej. Størstedelen (ca. 325 ha) er middelgod Hede, herunder ca. 100 ha (Fuglemose, Kjeldmose m. v.), der er vandlidende, medens ca. 75 ha, beliggende Vest for den nu afbrændte Gundesbøl Plantage, er simpel Jord, der bærer Præg af tidligere at have været stærkt hærget af Sandflugt. Der ses Spor af lave, parallelle Jorddiger i Retning Nord—Syd, der i sin Tid er opført for at standse Sandflugten.
3. Ca. 135 ha er beliggende i den sydøstlige Del af Sognet og omfatter den uopdyrkede Del af Vinding Hede og en Del af Kragris Hede. Det er et fladt, noget spredt Areal af middelgod til god Bonitet med gode Vejforhold.

Udover nævnte større, samlede Hedeblader forekommer der i Sognet ca. 460 ha Hede af ret god Beskaffenhed fordelt i mindre spredtliggende Arealer.

Arnborg Sogn.

4. I Sognets sydøstlige Del Nord for Holtum findes et samlet ca. 200 ha stort, overvejende fladt Hedeareal af jævn god Beskaffenhed.

Det gennemskæres af Herning—Brande Landevej.

5. Ca. 75 ha, der ligger Øst for ovennævnte Areal mod Nord grænsende til Skibild Mose, er ret fladt. Den nordvestlige Del (ca. 50 ha) er middelgod Hede, medens den sydøstlige Del (ca. 25 ha) er simpel. Vejforholdene er mindre gode.

Foruden disse 2 Arealer findes der yderligere 563 ha Hede jævnt fordelt i mindre Partier over hele Sognet.

Asp Sogn.

6. Lindtorp Mose, der ligger i den sydvestlige Del af Sognet, udgør ca. 50 ha. Det er et lavt vandlidende Areal, der væsentligt bestaar af Hedekær samt mindre Partier af tildels afgravet Mose. Vejforholdene er ikke gode.

Siden ca. 1914 er der i Sognet opdyrket og tilplantet ca. 67 pCt. af de daværende Lyngarealer, og der er i dette Tidsrum oprettet 15 nye Brug paa tidligere Hede. Foruden Arealet i Lindtorp Mose findes spredt beliggende Hedepartier, der tilsammen udgør ca. 74 ha.

Assing Sogn.

7. Nordvest for Kibæk St. og grænsende til Vorgod Sogn er beliggende et samlet ca. 135 ha stort, svagt kuperet Hedearéal overvejende af god Bonitet; ca. 35 ha omkring Møllebanke er dog af noget ringere Beskaffenhed. Arealet grænser mod Syd til en god Kommunevej.
8. Ca. 75 ha, der ligger Øst for Kibæk St. og mod Øst grænsende til Harreskov Plantage, er et svagt kuperet Hedearéal af jævn god Bonitet og med gode Vejforhold.

I Tiden efter 1914 har der været betydelig Interesse for Opdyrkning af Hede, idet der er bragt ca. 68 pCt. af de daværende Lyngarealer under Kultur og i Tilknytning hertil oprettet 33 nye Landbrug. Der er derimod i samme Periode ikke tilplantet noget Hedearéal. Der findes endnu i Sognet udover de to nævnte større, samlede Flader ca. 351 ha med Lyng.

Aulum Sogn.

9. I den nordvestlige Del af Sognet mellem Jernbanen og Tvisaa er beliggende et temmelig spredt ca. 50 ha stort, overvejende fladt Hedearéal af middelgod Bonitet. Vejforholdene er daarlige.
10. Ca. 50 ha beliggende Sydvest for Skærbæk og Nord for Ørre Plantage er temmelig kuperet middelgod til god Hede med ret gode Vejforhold.

Udover ovenstaaende 2 Hedearæaler findes der spredt i Sognet, og da navnlig i den nordlige Del, mindre Partier, der tilsammen udgør 289 ha, hvoraf Størstedelen er ret god Jord.

Borbjerg Sogn.

11. I Sognets sydøstlige Side mod Øst grænsende til Nordre Feldborg Plantage i Haderup Sogn, mod Syd til Hede i Hodsager Sogn og mod Vest til Hvidmose findes et samlet, fladt ca. 250 ha stort Hedearéal omfattende Abildholt Hede og Volstrupgaard Hede. Jordbunden er overvejende af middelgod til god Beskaffenhed. Enkelte Partier (ca. 25 ha) er Hedekær, og ca. 10 ha er simpel Hede. Vejforholdene er ikke gode.
12. Ca. 325 ha beliggende i den sydlige Del af Sognet mod Syd grænsende til Hodsager Sogn, mod Øst til Hvidmose og mod Vest til Birkmose er ligeledes fladt Terræn med Jordbund af middelgod til god Bonitet;

ca. 10 ha er dog ringe Jord. Et Par mindre Partier er Hedekær. Vejforholdene er daarlige.

Udover disse 2 større, samlede Hedeflader er 117 ha Hede spredt i mindre Partier over Sognets sydlige Halvdel.

Bording Sogn.

13. Ca. 90 ha Syd for Præstegaards Plantage grænser mod Vest til Tulstrup Hede i Ikast Sogn. Det er fladt, og Jordbunden er af jævn god Beskaffenhed, men Vejforholdene er utilfredsstillende.

En Del mindre Hedearealer er desuden spredt over hele Sognet. Tilsammen udgør disse Partier ca. 578 ha. Siden 1914 er der opdyrket 983 ha Hede og beplantet 83 ha.

Borris Sogn.

14. I den nordlige Del af Sognet grænsende til Sydsiden af Borris Plantage og mod Vest til Hedekær og Lyngmose i Fæster Sogn henligger ca. 100 ha ret god Hede, idet Undergrunden de fleste Steder bestaar af lerblandet Sand. Det er svagt bølgeformet. Vejforholdene er ikke gode.
15. 125 ha findes umiddelbart Øst for Borris Plantage og grænser mod Nord til Hede i Nr. Vium Sogn. Det er et overvejende ret kuperet Hedeareal med Jordbund af middelgod til god Beskaffenhed. Vejforholdene er daarlige.
16. Borris Østerland Hede, der udgør ca. 125 ha ret god Hede, er beliggende Øst for Vorgod Aa. Arealet er svagt kuperet og gennemskæres af Borris—Troldhede Vejen.
17. Ca. 100 ha beliggende Syd for Skern Aa og mod Øst grænsende til ca. 90 ha Hede i Sdr. Felding Sogn er et overvejende fladt Hedeareal af middelgod Bonitet. Vejforholdene er ikke gode.
18. Borris Sønderland Hede udgør den sydlige Del af Sognet og er paa ca. 2500 ha.

Arealet er en typisk Hedeflade overvejende af middelgod Bonitet, Ca. 125 ha, der grænser til Hoven Sogn, er noget bedre. Enkelte mindre Partier, f. Eks. »Søbjerg«, »Røverstuer«, »Kildebakker«, »St. Blæsbjerg« og »Kagebakker«, ialt ca. 50 ha, er stærkt kuperede og bestaar af simpel Jord.

Spredt over hele Borris Sønderland Hede findes en Del større og mindre Partier af vaad Hede og Hedekær, hvoraf kan nævnes »Kalvemose«, »Søndermose«, »Nørremose«, »Langkjærdal«, »St. Blæsbjergmose« m. fl., ialt ca. 350 ha. Disse Arealer er ikke egentlige Moser, som Navnene kunde tyde paa, men kun lave, vandlidende Arealer af kæragtig Karakter. Kun enkelte Steder forekommer lidt Mose som f. Eks. ved »Kildesø«.

Paa en Strækning af 8 km gennemskæres Arealets østlige Side af Borris—Ørbæk Vejen.

Borris Sogn er Amtets største Hedesogn, idet der endnu findes ialt 3108 ha Hede. Siden 1914 er der opdyrket ca. 1163 ha og i Tilknytning hertil oprettet 35 nye Landbrug.

Bregning Sogn.

19. I den nordøstlige Del af Sognet, mod Nord grænsende til ca. 200 ha Hede i Nr. Omme Sogn, findes ca. 175 ha middelgod, partivis noget tør Hede.

Arealet er stærkt kuperet og meget smukt. Omtrent paa Midten i Retning Syd—Nord findes Spor af den gamle »Adelvej« eller »Drivvej«. Over den østlige Del af Arealet er projekteret en ny Vej.

20. Ca. 100 ha, der er beliggende i den nordvestlige Del af Sognet, udgør den sydlige Del af Omme Bakker. Jordbunden er middelgod, men høj og tør og meget stærkt kuperet. Arealet passeres af Holstebro—Skern Landevej og er meget smukt med en storslaaet Udsigt til alle Sider.
21. Ca. 75 ha i den østlige Del af Sognet, Øst for Væggerskilde og mod Øst grænsende til Videbæk Sogn, er et langstrakt, uregelmæssigt og temmelig bakket Hedeareal med middelgod til god Jordbund, men med daarligere Vejforhold.

Betydelige Arealer af Hede er opdyrket i Tiden efter 1914, idet ca. 68 pCt. af de den Gang ekisterende Hedejorder er bragt under Plov og 25 nye Brug optaaet i Tilknytning hertil. Der findes dog endnu i Sognet, udover de allerede nævnte Arealer, 361 ha Hede spredt i mindre Partier og i det væsentlige af ret god Beskaffenhed.

Bur Sogn.

22. Nordvest for Bur St. mod Vest grænsende til Vemb Sogn og mod Nord til Damhus Aa og Møborg Sogn er beliggende ca. 315 ha Hede. Arealet er fladt og overvejende af middelgod Beskaffenhed; mindre Partier er vandlidende; ca. 25 ha er Hedekær. Over den sydlige Del af Arealet gaar en nyanlagt Kommunevej, men ellers er Vejforholdene daarlige.
23. Ca. 160 ha beliggende Øst for Bur St. grænser til Hede i Naur Sogn. Det er fladt og af jævn god Bonitet, ca. 30 ha er Hedekær.

Arealet gennemskæres af Kommunevej og Jernbane.

Disse store Hedeflader udgør saa at sige hele Sognets Hedeareal, idet der i mindre spredtliggende Partier kun findes ialt 20 ha.

Dejbjerg Sogn.

24. I Sognets nordøstlige Hjørne mod Nord grænsende til Hede i Sdr. Lem Sogn henligger et ca. 300 ha stort, stærkt kuperet Hedeareal af middelgod Beskaffenhed. Arealet er meget naturskont. Vejforholdene er ikke gode.
25. 55 ha Syd og Øst for Dejbjerg Plantage og umiddelbart Øst for Skern—Ringkøbing Landevej udgør et temmelig kuperet Areal af jævn god Hede.
26. 60 ha beliggende Syd for Dejbjerg Plantage og umiddelbart Vest for Skern—Ringkøbing Landevej er et noget bakket Hedeareal med Jordbund af middelgod til noget ringere Beskaffenhed. Det grænser mod Vest til Lundemose.

Udover nævnte Arealer findes 82 ha mindre Hede-partier, navnlig i Sognets sydlige Halvdel.

Ejsing Sogn.

27. Havris Hede, der udgør ca. 240 ha, er beliggende i Sognets sydøstlige Del og grænser mod Vest til Tværmose og mod Øst til Rønbjerg Mose og til Hede i Rønbjerg Sogn. Arealet er temmelig kuperet og overvejende af middelgod Bonitet; enkelte Partier er dog simpel Jord; ca. 10 ha er Hedekær. Der gaar Kommunevej over den sydlige Del.

28. Ca. 120 ha Vest for Skørsø grænser til mindre Hedearealer i Haasum og Rønbjerg Sogne. Det er et ret bakket Hedeareal overvejende bestaaende af jævn god Jord, idet dog ca. 12 ha er af ringe Kvalitet. Ca. 10 ha er Hedekeer.

Arealet gennemskæres af Holstebro—Skive Landevej.

Udover nævnte to større Hedeflader findes der i Sognet 94 ha Hede fordelt i mindre Arealer.

Estvad Sogn.

29. I den sydvestlige Del af Sognet er beliggende ca. 400 ha Hede, som mod Nord og Vest grænser til Flynder Sø og mod Syd til ca. 600 ha Hede i Sevel Sogn. Det er et ret kuperet Areal, særlig den nordvestlige Del, der bestaar af simpel Jord. Den sydlige Del er middelgod Hede og gennemskæres af Kommunevej. Arealet er meget naturskønt og med mange Jordfaldshuller.

Af mindre Hedearealer findes i Sognet ialt 72 ha.

Fabjerg Sogn.

30. I Kronhede Statsplantage mod Vest grænsende til 75 ha Hede i Rom Sogn er beliggende ca. 110 ha Hede, som passerer af Kommunevej. Arealet er fladt, og det opgives af stedkendte Folk, at Jordbunden er af god Kvalitet, men det er ikke nærmere undersøgt.

Sognet har yderligere 265 ha Hede fordelt i mindre Arealer.

Faster Sogn.

31. Ca. 175 ha beliggende i den nordlige Del af Sognet grænser mod Nord til Vium Bæk og mod Øst til Hede i Nr. Vium Sogn. Det er som Helhed temmelig bakket, høj og tør Hede. Ca. 110 ha er jævn god Jord, medens ca. 65 ha er ringe. Der foreligger Planer om Oprettelse af en Kommuneplantage Vest for Kommunevejen, der gaar gennem Arealet.

Over Halvdelen af de Hedearealer, der fandtes i 1914, er siden da taget under Kultur, og i Tilknnytning hertil er der efter Undersøgelsen i Marken oprettet 14 nye Landbrug. Af mindre Arealer med Hede findes der ialt 87 ha hovedagelig af ret god Beskaffenhed.

Flynder Sogn.

32. I den nordøstlige Del af Flynder Sogn findes ca. 240 ha Hede. Arealet er ret jævnt med Undtagelse af et mindre Parti omkring Pindstrup, der er noget kuperet. Ca. 150 ha er middelgod og ca. 90 ha er simpel Hede. Den ny Vilhelmsborg—Holstebro Landevej gaar over Arealet.

Foruden ovennævnte Hedeflade har Sognet 149 ha Hede fordelt i mindre Arealer.

Fovsing Sogn.

33. Et ca. 110 ha stort, noget spredt, svagt bølgeformet Hedeareal af god Bonitet er beliggende Sydvest for Fovsing Kirke. Det grænser mod Vest til Anglands Mose. Vejforholdene er ikke gode.

Udover dette Areal er der kun 36 ha Hede tilbage i den nordlige Del af Sognet.

Grove Sogn.

34. I Gedhus Plantage Syd for Kragso henligger ca. 110 ha, der mod Syd grænser til Hede i Ilskov Sogn. Arealet er fladt med middelgod Jordbund. Det gennemskæres af Kommunevej.
35. Øst for Viborg—Herning Jernbane findes ca. 250 ha svagt kuperet, middelgod Hede. Enkelte mindre Partier er simpel Jord; ca. 5 ha er Hedekær. Arealet passerer af Kommunevej.
36. Ca. 200 ha, der er beliggende Vest for Hessellund og mod Nordvest grænser til ca. 1175 ha Hede i Haderup Sogn, er et overvejende fladt Areal af middelgod til god Bonitet. Grove—Hessellund Vejen gaar over Arealet.
37. Syd for Grove Kirke er der et ca. 350 ha stort, fladt men noget spredt Hedearreal, hvoraf Størstedelen er middelgod og ca. 8 ha simpel Jord; ca. 15 ha er Hedekær.

Der gaar Kommunevej over Arealet.

38. Ca. 375 ha er beliggende Nord for Barslund og Nordøst for Grove Kirke og grænser mod Nordøst til Hede i Haderup Sogn. Det er et overvejende svagt bølgeformet Hedearreal gennemgaaende af middelgod til lidt under middelgod Beskaffenhed. Den nordlige Del (ca. 60 ha) er dog temmelig kuperet, og heraf er ca. 25 ha, simpel Jord. Arealet gennemskæres af Kommunevejene Grove—Høgild og Grove—Hessellund.
39. Vest for Gindeskov Bæk og mod Vest grænsende til Hede i Haderup Sogn er beliggende et ca. 500 ha stort, fladt Hedearreal af middelgod til god Bonitet. Det grænser mod Vest til Kommunevej, og den projekterede Herning—Skive Landevej vil komme til at gaa umiddelbart Øst for Arealet.
40. Ca. 525 ha beliggende i den nordvestlige Del af Sognet mellem Gindeskov Bæk og Barslund Bæk er overvejende flad, knap middelgod og temmelig tør Hede. Den nordvestlige Del samt et Parti ved Ll. Graasand (ialt ca. 70 ha) bestaar af simpel Hede. Arealet grænser mod Vest til fornævnte Herning—Skive Landevej; iøvrigt er Vejforholdene daarlige.

Grove Sogn har Hedeararealet fordelt i større samlede Flader, idet der ud over de allerede nævnte Arealer findes 126 ha spredt i Smaastykker. En betydelig Del af Heden har ret god Jordbund. Siden ca. 1914 er der efter den foretagne Opmaaling opdyrket 1573 ha, men der er i nævnte Tidsrum kun oprettet faa nye Brug i Forbindelse med Heden Kultivering.

Gudum Sogn.

41. Syd for Gudum Kirke og grænsende mod Syd till Klosterhede Plantage er beliggende et ca. 300 ha stort Hedearreal. Det er fladt Terræn af god Bonitet, men med daarlige Vejforhold.
42. I den nordlige Side af Klosterhede Plantage er beliggende flere ubeplantede Hedearrealer, vistnok ca. 120 ha, der ikke er nærmere undersøgt, men af stedkendte Folk betegnes som god Jord.
43. Ca. 150 ha er beliggende i den sydvestlige Del af Sognet. Arealet, der bestaar af middelgod Hede, grænser mod Syd til Siverkjær Mose og mod Nord til Hestbæk Mose. Der gaar Kommunevej tæt forbi Arealets Vestside.

Udover nævnte større Hedeflader findes der i Sognet ialt 366 ha

Hede fordelt i mindre Partier. Heden er gennemgaaende af en ret god Beskaffenhed.

Gørding Sogn.

44. I den nordlige Del af Sognet er beliggende ca. 156 ha mod Nord grænsende til Hede i Nees og Møborg Sogne.

Arealet er ret fladt og bestaar af middelgod Hede med ret gode Vejforhold.

Der findes ikke Hede andre Steder i Sognet.

Haderup Sogn.

45. Ca. 50 ha beliggende Syd for Nordre Feldborg Plantage er simpel Hede med en Del Sandflugtsdannelser og med daarlige Vejforhold.
46. Mellem Neder Feldborg By og Gindeskov Krat findes ca. 350 ha simpel Hede. Arealet er meget kuperet og gennemskæres af Kommunevej.
47. Ca. 350 ha henligger Vest for Haderup By og grænser mod Sydvest til Nordre Feldborg Plantage og mod Øst til Haderup—Feldborg Kommunevej. Det er et fladt Areal overvejende bestaaende af jævn god Hede, hvoraf mindre Partier er vandlidende; ca. 15 ha er simpel Hede og ca. 10 ha Hedekær.
48. I Søndre Feldborg Plantage er beliggende ca. 500 ha flad Hede. Arealet grænser mod Vest til Kommunevej og mod Øst til ca. 500 ha Hede i Grove Sogn. Ca. 425 ha bestaar af middelgod Jord, herunder ca. 25 ha ha vaad Hede; ca. 75 ha er Hedekær.
49. Ca. 1175 ha beliggende Sydvest for Haderup—Egelund Kommunevej grænser mod Syd til Hede i Grove Sogn. Arealet er noget kuperet. Ca. 300 ha (herunder Staulundhede samt et Parti omkring Bavnehøj og Stavsdal og et Parti Syd for Egelund) er simpel Jord. Den øvrige Del af Arealet bestaar af knap middelgod og tør Hede, der hist og her afbrydes af mindre Partier af vaad Hede og Hedekær. Vejforholdene paa selve Arealet er ikke gode.

Udover disse samlede, større Hedepartier findes der spredt over Sognet mindre Hedearealer, der tilsammen udgør 260 ha.

Hee Sogn.

50. I Sognets nordøstlige Del og mod Øst grænsende til Hede i Hover Sogn findes et ca. 405 ha stort, temmelig splittet, overvejende svagt kuperet Hedeareal af vekslende Beskaffenhed. Ca. 315 ha bestaar af jævn god til god Hede, hvoraf ca. 75 ha er vandlidende; ca. 50 ha (Langfuld Bjerge samt et Parti Nord for Brydesø) bestaar af ret stærkt kuperet simpel Jord; ca. 40 ha er Hedekær. Over Arealets nordlige Del gaar der Kommunevej, men iøvrigt er Vejforholdene ikke gode.

Der er i Sognet siden 1914 oprettet et anseligt Antal nye Brug i Forbindelse med Hedens Kultivering, idet 25 Familier har fæstet Bo paa tidligere Lyngjord. Udover ovennævnte store Hedeareal forekommer der 97 ha Hede spredt i mindre Arealer.

Hemmet Sogn.

51. Syd for Hemmet By er beliggende ca. 75 ha Hede, overvejende fladt Terræn. Arealet er af jævn god Bonitet med mindre Partier af Hedekær;

ca. 10 ha er kuperet, simpel Hede. Mod Nord grænser Arealet til Jernbane og til Vejen Hemmet—Sdr. Vium.

52. Ca. 200 ha beliggende i den østlige Del af Sognet og grænsende til ca. 1000 ha Hede i Sdr. Vium og Lønborg Sogne er overvejende flad, middelgod Hede med Partier af vandlidende Jord og Hedekær. Vejforholdene er daarlige.

Fordelt i Smaastykker har Sognet yderligere 151 ha Hede.

Hodsager Sogn.

53. Nord for Yllebjerg findes ca. 60 ha Hede. Arealet er jævnt. Den sydlige Del (ca. 20 ha) er simpel Jord, medens den nordlige Del (ca. 40 ha) er middelgod Jord, som mod Nord grænser til god Kommunevej.
54. Ca. 80 ha beliggende Nord for Lilleaa grænser mod Nord til Brogaard Mose. Arealet er fladt og af middelgod Beskaffenhed, dog med mindre Partier af simpel Jord. Der gaar Kommunevej umiddelbart Syd og Øst for Arealet.
55. I den sydøstlige Del af Sognet mellem Hallundbæk og Omosegaard henligger et ca. 210 ha stort, fladt Hedeareal af jævn god Bonitet. Den nordlige Del gennemskæres af Kommunevej.

Disse Arealer udgør ca. Halvdelen af Sognets samlede Hedeareal, idet der findes 363 ha mindre Partier af Hede.

Hoven Sogn.

56. Øst for Dyrvig findes et ca. 50 ha stort, fladt Hedeareal af god Bonitet, der gennemskæres af Borris—Ørbæk Vejen.
57. Ca. 100 ha beliggende Øst for Ørbæk grænser mod Øst til Sdr. Omme Sogn. Det er overvejende jævnt og ret god Hede. Et mindre Parti mod Nord er dog af simpel Beskaffenhed. Vejen Ørbæk—Sdr. Felding gaar over Arealet.
58. Barslund Mose og tilgrænsende Hedearealer udgør ca. 150 ha beliggende i den sydvestlige Del af Sognet umiddelbart Sydvest for Gundesbøl Aa. Arealet er jævnt og bestaar overvejende af lav, vaad Hede og lidt Hedekær. Vejforholdene er ikke gode.
59. Ca. 150 ha er beliggende i den nordvestlige Del af Sognet og grænser mod Vest till Borris Sønderland Hede, mod Nord til Hede i Sdr. Felding Sogn. Arealet er fladt, og ca. 60 ha bestaar af god Hede; ca. 90 ha er Hedekær. Vejforholdene er ikke gode.
60. Syd for Hoven mellem Hoven Aa og Haarkjær Plantage henligger et ca. 250 ha stort, overvejende fladt Hedeareal, hvoraf den største Del (ca. 225 ha) bestaar af middelgod Hede, som partivis er vaad, medens ca. 25 ha er simpel Jord. Vejforholdene er daarlige.
61. Dyrvig Hede og Vesterhede udgør ca. 400 ha af Sognets vestlige Del mellem Omme Aa og Aadum Sogneskel. Arealet er fladt, og den overvejende Del (ca. 230 ha) er middelgod, medens ca. 100 ha af den nordøstlige Del er tør og simpel Hede; ca. 70 ha af den nordvestlige Del er Hedekær.

Den sydlige Del af Arealet passeres af Vejle—Ringkøbing Landevej, men bortset herfra er Vejforholdene daarlige.

Der er i Tidsrummet efter ca. 1914 bragt 840 ha Hede under Plov, og 14 nye Landbrug er oprettet. Foruden de større Hedearealer har Sognet 639 ha Hede fordelt i mindre Partier.

Dansk Andels-Æggekøp

Kgl. Hofleverandør

er Producenternes
egen Forretning og
yder derfor disse
det fulde Udbytte.

Hovedkontor:

Akselborg,
København V.

HADSTEN

Cementstensfabriker

— ved Chr. Andersen. —
Telefon 67.

Imprægnerede Cementrør
i forskellige Dimensioner
Monierrør og Brøndringe.

Forlang Tilbud - Billige Priser.

Alt i prima røde Drænrør.

Silkeborg, Herning og omliggende
Teglværkers Salgskontor

Torvet 6, Silkeborg

Telefon 1200

repræsenterende følgende Værker:

Silkeborg Teglværk.
Lysbro Teglværkers Eftfl.
De Forenede Teglværker,
Lysbro.
Vinderslevgaard Teglværk.
Paarup Teglværk.

Bjødstrup Teglværk.
Gjern Teglværk.
Visgaard Teglværk.
Højriis Teglværk, Ikast.
De Forenede Midtjydske
Teglværker, Herning.

TIL ALLE SLAGS BYGNINGER

TAG- OG VÆGBEKLÆDNING

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG
SALGSKONTOR: KAMPMANNS-
GADE 2 - KØBENHAVN V.

SENLAR Frukt The

Et forædlet
Produkt —

forfriskende

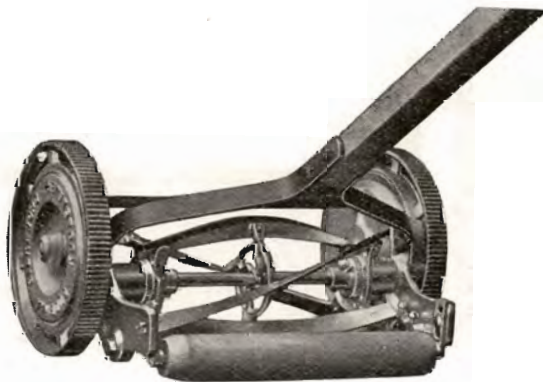
og velmagende

IVERSEN & LARSEN A/S

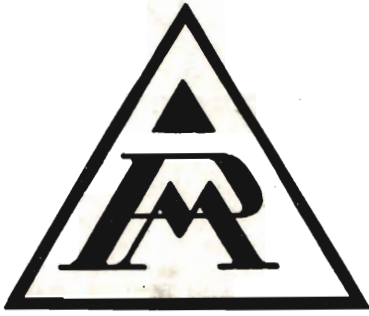
Har De Besvær med Plænerne, prøv saa

„Gudenaas“ Plæneklipper

De vil hver Dag glæde Dem over Forandringen
Prisliste tilsendes paa Forlangende

GUDENAAS FABRIKER
SILKEBORG

Tørvepresseværker
Tørveælteværker
Tørvegravemaskiner

PEDERSHAAB MASKINFABRIK A/S

KØBENHAVN
Vesterbrogade 5
Tlf. 14066 C.

BRØNDERSLEV
Tlf. 450 (4 Lin.)

AARHUS
Park Alle 15
Tlf. 11400

Landbrugslotteriet.

Største Gevinst Værdi 80,000
Kr. Præmie 10,000 Kr. Ialt
i en Serie 38,000 Gevinster
+ en Præmie. — Tils.
Kr. 1 Million 823,460. —
Trækkes samtidig med
Klasselotteriet.
Lodsedler faas hos alle
Kollektørerne samt i
Hoved-Kollektionen, *Frede-
riksberggade 2, København K.*

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:
Nordjyllands
Kulkompagni
Nørresundby
Telefon 4227 - 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11.

HELLESENS SENIOR

er en stor, stærk, paalidelig Haandlygte

HELLESENS SENIOR

giver blændende Lys Aar efter Aar med

HELLESENS

verdenskendte Tør-
element

HELLESENS SENIOR

I Regn og Blæst
uden at blinke

Absolut farefri i Ga-
rager, Stalde, Pak-
huse og i Hjemmet

Uundværlig i Jægerhytten

Teglværkernes Salgskontor, Horsens.

S. M. B. A.
Telefon 1109. Søndergade 37.
Drænrør - Mursten - Tagsten.

Aktieselskabet

CARLSBERG TEGLVÆRK

Middelgade 14, Randers - Telefon 1515

Carlsberg Teglværk: Randers 174

Faarup Teglværk: Faarup 10

Hover Sogn.

62. I den østlige Del af Sognet mellem Hoverdal Plantage og Nørregaards Plantage findes et ca. 55 ha stort svagt bølgeformet Hedeareal af middelgod til god Bonitet. Det gennemskæres af en mindre god Kommunevej.
63. I Hoverdal Plantage er beliggende en Del ubeplantede Arealer, der tilsammen udgør ca. 200 ha. Disse Arealer er noget kuperede og af ret vekslende Beskaffenhed. Ca. 25 ha skønnes at være god, ca. 35 ha middelgod, medens ca. 90 ha er simpel Hede.

24 nye Landejendomme er i Tiden efter ca. 1914 vokset op paa den tidligere Hede. Udover ovennævnte to større Hedeflader har Sognet 292 ha Hede fordelt i mindre Partier.

Husby Sogn.

64. I den vestlige Del af Sognet mellem Bækby og Klitterne er beliggende et fladt, noget spredt ca. 70 ha stort Hedeareal af simpel Beskaffenhed og med daarlig Adgang til offentlig Vej.

Udover nævnte Areal findes der 29 ha Hede, hovedsagelig af daarlig Kvalitet, fordelt i Smaastykker i den vestlige Del af Sognet.

Idom Sogn.

65. Syd for Hestbjerg Plantage og mod Syd grænsende til Kommunevej findes et ca. 50 ha stort svagt bølgeformet Hedeareal af middelgod Bonitet; ca. 8 ha er dog af simpel Beskaffenhed.
66. Nordvest for Hestbjerg Plantage er beliggende ca. 60 ha noget bakket Hede af middelgod Beskaffenhed og med gode Vejforhold.
67. Ca. 75 ha henligger Nordøst for Hestbjerg Plantage. Det er svagt kuperet Terræn, og den vestlige Del, ca. 40 ha, er jævn god Hede, medens Resten er Hedekær. Mod Øst og mod Vest naar Arealet omtrent ud til Kommunevej.
68. Syd for Idom Kirke og grænsende mod Nord til Holstebro—Ulfborg Landevej mod Syd til Hede i Raasted Sogn er beliggende ca. 70 ha temmelig kuperet, overvejende middelgod, dog noget tør Hede. Paa den nordvestlige Del af Arealet ligger ca. 15 Gravhøje (Kjelddal Høje, Møllehøje og Solkjær Høje).
69. Ca. 65 ha beliggende Syd for Idomlund Plantage grænser til Holstebro—Ulfborg Landevej. Arealet er meget kuperet med vekslende Jordbundsforhold. Ca. 35 ha er jævn god, og ca. 25 ha simpel Hede, medens ca. 5 ha er Hedekær.
70. I den vestlige Del af Sognet Syd for Burlund Gaarde findes ca. 80 ha Hede, der mod Syd grænser til Hede i Raasted Sogn. Arealet er noget kuperet, overvejende af jævn god Bonitet og med ret gode Vejforhold.

Foruden nævnte Arealer findes 375 ha Hede fordelt i mindre Partier over hele Sognet.

Ikast Sogn.

71. Tulstrup Hede, der ligger i den nordlige Ende af Sognet og udgør ca. 175 ha, grænser mod Nord til Hede i Ilskov Sogn, og mod Øst til Hede i Bording Sogn. Arealet er fladt og af jævn god Bonitet; mindre Partier er vaad Jord. Umiddelbart Syd for Arealet gaar en god Kommunevej, men iøvrigt er Vejforholdene daarlige.

72. I den sydøstlige Del af Sognet i og ved Gludsted Plantage er beliggende ca. 160 ha Hede af middelgod Beskaffenhed. Partiet omkring Lunebanke og Isenbjerg er stærkt kuperet, medens den øvrige Del er fladt Terræn. Der gaar Kommunevej langs Arealets Vestside.

73. Ca. 620 ha beliggende i Sognets sydøstlige Del — Syd for Fjederholt Aa — grænser mod Vest til Kølækær Sogn og mod Sydøst til Nørlund Plantage. Arealet er overvejende fladt eller svagt kuperet og af jævn god Bonitet; mindre Partier omkring Ravnhøj og Kavslet Bakke er stærkere kuperet. Flere Steder gennemskæres Arealet af Kommuneveje eller grænser til saadanne.

Siden 1914 er ca. 30 pCt. af de daværende Hedearealer bragt under Plov, og i Tilknytning hertil er der oprettet 18 nye Landbrug. Foruden de omtalte større Hedeflader har Sognet 130 ha Hede fordelt i mindre Arealer.

Ilskov Sogn.

74. Nordøst for Myremalm Plantage og Nord for Agerskov Plantage grænsende mod Nord til Hede i Grove Sogn er beliggende ca. 100 ha middelgod Hedejord.

Arealet er jævnt og har ret gode Vejforhold.

75. Nordøst for Ilskov Station mellem Myremalm Plantage og Haraldslund Plantage findes et ca. 140 ha stort fladt Hedeareal af middelgod Beskaffenhed. Vejforholdene er ikke gode.

76. Ca. 150 ha, der er beliggende i den sydøstlige Del af Sognet, og som mod Syd grænser til Tulstrup Hede i Ikast Sogn, er et fladt Areal af jævn god Bonitet, men med daarlige Vejforhold.

77. Ca. 225 ha grænser til Vestsiden af Myremalms Plantage og mod Nord til Hede i Grove Sogn. Det er fladt. Den overvejende Del (ca. 210 ha) er middelgod Jord, hvoraf ca. 25 ha er vandlidende; ca. 15 ha mod Syd er simpel Hede.

Der findes desuden i Sognet 287 ha ret god Hede spredt i mindre Partier. Siden 1914 er opdyrket ca. 494 ha.

Lomborg Sogn.

78. I den sydvestlige Del af Kronhede Plantage er beliggende en Del ubeplantede Hedearealer, som tilsammen udgør ca. 350 ha. Disse Arealer er overvejende flade eller kun svagt kuperede, men de er iøvrigt ikke nærmere undersøgt. Det opgives, at Heden overvejende er af ret god Bonitet.

Udover nævnte Areal forekommer 78 ha ret god Hede spredt i mindre Partier i den sydlige Halvdel af Sognet.

Lyne Sogn.

79. Tinghede og Knudehede, som udgør ca. 300 ha, er et fladt, noget splittet Areal, der overvejende bestaar af middelgod til god Hede med enkelte Partier af Hedekær. Arealet gennemskæres af Tarm—Varde Landevej.

Ca. Tredieparten af de i Sognet i 1914 eksisterende Hedearealer er bragt i Kultur siden da, hvorved 10 nye Landbrug er oprettet. Foruden ovennævnte store Hedeflade findes der spredt i Sognet ialt 228 ha mindre Hedearealer.

Lønborg Sogn.

80. Tamkjær og tilgrænsende Hedearaler, der udgør ca. 800 ha, er beliggende i den sydøstlige Del af Sognet og grænser mod Syd til Hede i Hemmet Sogn og mod Øst til Hede i Sdr. Vjum Sogn. Arealet er fladt eller svagt kuperet. Ca. 100 ha mod Nordvest er simpel Hede, og ca. 150 ha er Hedekær, medens den øvrige Del, ca. 550 ha, er ret god til god Hede, hvoraf en ret stor Part er vandlidende.

Vejforholdene er ikke gode.

81. Ca. 225 ha i den sydvestlige Del af Sognet grænser mod Øst til Sømose og Fjerbæk og mod Vest til Ringkøbing Fjord. Arealet er overvejende fladt. Ca. 175 ha er middelgod, medens et noget kuperet Areal (ca. 25 ha) omkring Mandbjerg er simpel Hede; ca. 25 ha er Hedekær. Kommunevejen Lønborg—Hemmet passerer den østlige Del af Arealet.

Disse store Hedeflader udgør Størsteparten af Sognets Hedearaler, men der findes dog yderligere mindre Partier til en samlet Størrelse af 244 ha.

Møborg Sogn.

82. Donskjær, der udgør ca. 150 ha, er beliggende i den sydøstlige Del af Sognet; det er et meget fladt og vandlidende Areal med daarlige Vejforhold. Ca. 40 ha er middelgod Hede, hvoraf en mindre Del er vandlidende; ca. 110 ha er Hedekær.

83. I den sydvestlige Del af Sognet, Vest for Lemvig—Ringkøbing Landevej, henligger ca. 320 ha Hede, mod Vest grænsende til Hede i Nees og Gørding Sogne. Arealet er fladt og bestaar overvejende af middelgod Hede, hvoraf en Del er vandlidende; desuden findes mindre Partier af Hedekær. Vejforholdene er ikke gode.

33 pCt. af det Hedearal, der fandtes i 1914, er siden da blevet kultiveret, hvorved 11 nye Landbrugsejendomme er opstaaet. Udover ovenstaaende to større Hedeflader findes der spredt over Sognet mindre Partier med Hede til en samlet Størrelse af 257 ha.

Naur Sogn.

84. Ca. 160 ha i den sydvestlige Del af Sognet. Arealet grænser mod Nord til Gjedmose og mod Vest til Hede i Bur Sogn. Det er fladt og gennemskæres af Kommunevej; ca. 130 ha er middelgod Jord, ca. 30 ha er Hedekær.

Foruden dette Areal findes der spredt i mindre Partier over hele Sognet Hede, der tilsammen udgør 275 ha. Siden ca. 1914 er der tilplantet 59 ha Hede; heraf udgør Plantningerne, der grænser til Møngeløje Plantage, Hovedparten.

Nees Sogn.

85. Skalstrup Hede beliggende Nordøst for Skalstrup udgør ca. 380 ha og grænser mod Øst til Hede i Møborg Sogn og mod Syd til Hede i Gørding Sogn. Af den ret store Flade bestaar ca. 250 ha af middelgod Hede, hvoraf ca. 50 ha er vaad, og ca. 5 ha (Skalstrup Sande) af simpel Jord; ca. 125 ha er Hedekær. Vejforholdene er daarlige.

Udover nævnte Areal forekommer der spredt over hele Sognet mindre Partier til en samlet Størrelse af 122 ha.

No Sogn.

86. Grimstrup Hede og Lyngmose beliggende Øst for Grimstrup udgør ca. 160 ha. Arealet er fladt, og Jordbunden er af jævn god til ret god Beskaffenhed, men ca. Halvdelen er vandlidende; ca. 10 ha er Hedekær. Vejforholdene er ikke gode.

I Tiden efter 1914 er 152 ha Hede taget under Kultur, hvorved 18 nye Landbrug er oprettet. Udover Grimstrup Hede findes der spredt i Sognet mindre Hedearealer, der tilsammen udgør 58 ha.

Nr. Felding Sogn.

87. Nord for Harrestrup findes et ca. 95 ha stort Hedeareal mod Vest grænsende til Hede i Idom Sogn. Arealet, der er ret kuperet og overvejende af simpel Beskaffenhed, har ret gode Vejforhold.

88. I den sydvestlige Del af Sognet findes Vest for Holstebro—Skern Landevej et kuperet og noget spredt ca. 220 ha stort Hedeareal med ret gode Vejforhold. Ca. 140 ha bestaar af middelgod, men temmelig tør Hede, medens ca. 75 ha er simpel Jord, og ca. 5 ha er Hedekær.

Foruden nævnte Arealer findes der spredt i Sognet i mindre Partier Hedearealer, der tilsammen udgør 220 ha.

Nr. Omme Sogn.

89. I den nordøstlige Del af Sognet og Nord for Vejen Ørnhøj—Timring henligger ca. 100 ha Hede mod Øst grænsende til Hede i Timring Sogn. Arealet er stærkt kuperet, men af jævn god Bonitet. Vejforholdene er ikke gode.

90. I Sognets sydvestlige Del findes et ca. 175 ha stort, ret kuperet Hedeareal, som mod Syd grænser til Hover Sogn og mod Nordvest til Hede i Thorsted Sogn. Ca. 110 ha er middelgod partivis vaad Hede, medens ca. 65 ha er simpel Jord. Der er daarlig Adgang til offentlig Vej.

91. Ca. 325 ha beliggende Øst for Skern—Holstebro Landevej grænser mod Nord til Kildbjerg Mose og mod Syd til Hede i Bregning Sogn. Arealet, der er noget splittet og ret stærkt kuperet, er af jævn god Beskaffenhed og har ret gode Vejforhold.

92. Et ca. 350 ha stort, stærkt splittet Hedeareal er beliggende i den nordvestlige Del af Sognet omkring Nørhede og omfatter Halkjær Sande, Grening Bakke, Egebjerg og Grundflod Sande m. m. Arealet er overvejende stærkt kuperet. Ca. 225 ha er middelgod, dog temmelig tør Hede, medens ca. 125 ha er simpel Hede og Indsande. Vejforholdene er ret gode.

Der er i Tiden efter 1914 opdyrket ret betydelige Hedearealer i Sognet, idet 894 ha er bragt under Plov og 18 nye Landbrug opstaaet i Tilknytning hertil. I samme Tidsrum er 83 ha Hede blevet tilplantet. Udover de allerede nævnte større, samlede Hedeblade forekommer der 173 ha mindre Partier af Lyngjord.

Nr. Vium Sogn.

93. I den sydlige Del af Sognet findes et ca. 75 ha stort fladt Hedeareal af jævn god Bonitet og med ret gode Vejforhold.

94. Ca. 150 ha beliggende ca. 1 km Nord for Nr. Vium By er svagt kuperet, overvejende middelgod til god Hede med daarlige Vejforhold.

95. I den sydlige Del af Sognet umiddelbart Sydvest for Vorgod Aa er beliggende et ca. 175 ha stort, noget kuperet Hedeareal af middelgod, men temmelig tør Beskaffenhed. Arealet grænser mod Syd til Hede i Borris Sogn og mod Vest til Hede i Faster Sogn. Arealet er meget smukt. Vejforholdene er ikke gode.
96. Ca. 275 ha beliggende i den nordøstlige Del af Sognet Nord for Bjørslev er et ret kuperet Hedeareal af jævn god til god Beskaffenhed og med daarlige Vejforhold.
97. Ca. 350 ha Syd for Nr. Vium By grænser mod Vest til Vorgod Aa og Vium Kanal, mod Syd til Vondaa og mod Nordøst til Jeannetteplantage. Arealet, der gennemskæres af Kommunevej, er svagt kuperet, overvejende af middelgod til god Bonitet med vaade og kærartige Partier. I Tilknytning til Opdyrkning af Hede er der i Tidsrumme efter 1914 opstaaet 25 nye Landbrug i Sognet. Foruden ovenstaaende større Hede-flader har Sognet yderligere 310 ha Hede fordelt i mindre Arealer.

Nysogn.

98. Nord for Bjerggaard mellem den sydlige Del af Ringkøbing Fjord og Klitterne findes et ca. 100 ha stort, ret fladt Hedeareal af simpel Beskaffenhed. Det gennemskæres af Kommunevej. Sognet har yderligere 395 ha Hede spredt i mindre Partier. Heden maa i sin Helhed betegnes som simpel, og Opdyrkingen er siden ca. 1914 da ogsaa kun skredet langsomt frem, idet der i dette Tidsrum er bragt 34 ha under Plov. Der er ikke tilplantet Hedearealer i Perioden.

Nøvling Sogn.

99. I den sydvestlige Del af Sognet er beliggende et ca. 55 ha stort, stedvis stærkt kuperet Areal af jævn god Beskaffenhed, men med daarlige Vejforhold. Opdyrkingen af Hedearealerne er skredet godt frem i Tidsrummet efter 1914, idet Halvdelen af den daværende Hede nu er bragt under Plov. Udover det allerede nævnte Hedeareal findes der i Sognet spredtliggende mindre Partier af Hede, der tilsammen udgør 42 ha.

Raasted Sogn.

100. I Sognets sydvestlige Del Sydvest for Lilleaa og grænsende til Nørre Vosborg Hede i Ulfborg Sogn henligger et ca. 55 ha stort, stærkt kuperet, overvejende tørt og simpelt Hedeareal med daarlige Vejforhold.
101. Sydøst for Raasted Kirke og Vest for Gamleraasted Plantage mod Nord grænsende til Holstebro—Ulfborg Landevej er beliggende et ca. 70 ha stort ret kuperet Hedeareal af middelgod, men dog noget tør Beskaffenhed.
102. Ca. 95 ha i den nordvestlige Del af Sognet Syd og Sydøst for Stenumgaard Plantage er flad Hede af jævn god Bonitet og med gode Vejforhold.
103. Mod Sydøst i Sognet grænsende mod Nord til Hede i Idom Sogn er beliggende et kuperet ca. 180 ha stort Areal overvejende af jævn god Beskaffenhed. Vejforholdene er ikke gode.
104. Ca. 245 ha findes Nordøst for Raasted Plantage og mod Syd grænsende

til Holstebro—Ulfborg Landevej. Det er noget kuperet, et Parti omkring Bavnehøj stærkt kuperet. Boniteten er overvejende jævn god. Vejforholdene er som Helhed mangelfulde.

105. Et ca. 315 stort, noget splittet Hedeareal, er beliggende i den sydlige Del af Sognet Syd og Sydøst for Blæsbjerg. Det er gennemgaaende stærkt kuperet. Ca. 100 ha Vest for Gaardsdal er simpel Jord, medens den østlige Del (ca. 200 ha) er middelgod. Vejforholdene er meget daarlige.

Udover anførte større Arealer findes der mindre, spredtliggende Hedeartier til en samlet Størrelse af 163 ha.

Rind Sogn.

106. Umiddelbart Syd for Søby Sø findes ca. 75 ha. Heraf er ca. 30 ha mod Syd kuperet og simpel Hede, medens den nordlige Del er jævn og bestaar af middelgod Jord. Der gaar Kommunevej over Arealet.
107. Mellem Fjederholt Sønder Plantage og Høgl'dovergaard Plantage henligger et ca. 100 ha stort som Regel svagt kuperet Hedeareal af jævn god. Beskaffenhed og med ret gode Vejforhold. Ca. 10 ha er væsentlig Grusgrave.
108. Ca. 125 ha beliggende i det sydøstlige Hjørne af Sognet grænser mod Øst til Nørlund Plantage og mod Syd og Sydøst til Hede i Ejstrup Sogn. Arealet er svagt kuperet og Boniteten jævn god. St. Langbjerg (ca. 10 ha) er stærkere kuperet og af ringere Beskaffenhed. Vejforholdene er ikke gode.
109. Nord for ovennævnte Areal og Nordøst for Vognlundgaard grænsende mod Øst til Nørlund Plantage og mod Nord til Hallundbæk henligger et ca. 150 ha stort Hedeareal med daarlige Vejforhold. Den sydlige Del, ca. 75 ha, er kuperet og simpel Jord med Indsande og karakteristiske Vindgryder, hvor store Sten er blevet blottede af Vinden. Den nordlige Del (ca. 75 ha) er mindre ujævn og bestaar af middelgod Jord.

I Tiden efter 1914 er der opdyrket 798 ha Hede og i Tilknytning hertil oprettet 15 nye Landbrug. Indenfor samme Tidsrum er 128 ha Hede blevet beplantet. Udover de allerede nævnte større Hedearealer forekommer der i Sognet 358 ha Hede fordelt i mindre Partier.

Rom Sogn.

110. I Kronhede Statsplantage ca. 1½ km Syd for Rom Kirke findes et Hedeareal paa ca. 60 ha. Det er ikke nærmere undersøgt, men det menes at være Jord af ret god Kvalitet.
111. Sydøst for ovennævnte Areal ligger ca. 75 ha, der mod Øst grænser til ca. 110 ha Hede i Fabjerg Sogn og mod Syd til 85 ha i Lomborg Sogn. Dette Areal, der heller ikke er undersøgt, opgives ligeledes at være Hede af god Kvalitet.
112. Ca. 125 ha Hede beliggende i Statsplantagen umiddelbart Øst for Risbæk kendes ikke nærmere, da det ikke er undersøgt.

Der findes yderligere i Sognet 141 ha Hede fordelt i mindre Partier.

Ryde Sogn.

113. I den sydøstlige Del af Sognet mod Øst grænsende til Sevel Sogn er be-

liggende et ca. 90 ha stort fladt Hedeareal af jævn god Bonitet og med gode Vejforhold.

Udover nævnte Areal findes 40 ha Hede spredt i mindre Partier.

Rønbjerg Sogn.

114. Ca. 90 ha Hede i Sognets sydøstlige Del grænser mod Syd til Flynder Sø, mod Øst til Hede i Estvad Sogn og mod Nord til Jernbanen.

Den nordlige Halvdel er fladt Terræn, medens den sydlige er ret kuperet. Jordbunden er jævn god; Vejforholdene mangelfulde.

115. 225 ha mod Sydvest i Sognet grænser mod Vest til Rønbjerg Mose, mod Sydvest til Havris Hede i Ejsing Sogn og mod Syd til Estvadgaard Plantage. Dette Areal er gennemgaaende jævnt og af middelgod Beskaffenhed; ca. 35 ha mod Vest er dog simpel Jord. Vejforholdene er som Helhed daarlige.

Nævnte to Arealer repræsenterer Hovedparten af Sognets Hedearealer, idet der udover disse kun findes 68 ha Hede spredt i mindre Partier.

Sevel Sogn.

116. Grimme Bakker, Hjelm Hede og tilgrænsende Hedearealer, der udgør ca. 610 ha, er beliggende umiddelbart Sydøst for Flynder Sø og grænser mod Syd til Vejen Søgaarde—Mogenstrup og mod Nord til Hede i Estvad Sogn.

Den Del af Grimme Bakker, der ligger mellem Flynder Sø og Vejen Søgaarde—Estvad, er fredet. Arealet mellem Søgaarde—Estvad og Søgaarde—Mogenstrup Vejene er ret fladt og af middelgod Beskaffenhed. Vejforholdene er som Helhed ret daarlige.

117. Ca. 785 ha beliggende Øst for Stubbergaard Sø grænser mod Nord til Vejen Søgaarde—Mogenstrup og mod Syd til Holstebro—Viborg Landevej. Det er fladt Terræn; ca. 580 ha er jævn god Hede, medens ca. 200 ha er simpel. Vejforholdene er som Helhed ret mangelfulde.

Siden ca. 1914 har der fundet en ret betydelig Kultivering af Hede Sted i Sognet. Saaledes er 799 ha bragt under Plov og 20 nye Landbrug oprettet, medens 354 ha er blevet tilplantet. Sevel Sogn er herefter Amtets førende Sogn, hvad angaar Tilplantning af Hede. Udover de to nævnte store, samlede Hedeflader findes der 210 ha Hede spredt i mindre Partier.

Simmelkjær Sogn.

118. I Sognets sydvestlige Del findes et ca. 240 ha stort, fladt Hedeareal overvejende af middelgod, men dog noget tør Beskaffenhed; ca. 25 ha er daarlig Jord. Vejforholdene er ikke gode.

Over Halvdelen af de i 1914 eksisterende Hedearealer er siden da bragt under Kultur, hvorved der er skabt Virkefelt for 10 nye Landbrugsejendomme. Udover ovenstaaende Hedeareal findes der 50 ha Hede spredt beliggende.

Skarrild Sogn.

119. Et ca. 75 ha stort, svagt kuperet Hedeareal Syd for Skarrild By græn-

- ser mod Nord til Skern Aa og mod Syd til Nr. Hesselvig Plantage. Arealet er af middelgod Beskaffenhed og har god Adgang til Vej.
120. 75 ha beliggende i den nordlige Del af Sognet mellem Skarrild Kratplantage og Skern Aa grænser mod Sydøst til Skarrild—Arnborg Vejen. Det er et ret kuperet Areal, der bestaar af simpel Hede med en Del Sandflugtsdannelser.
121. Sydvest for Ronum henligger et ret fladt ca. 80 ha stort Hedeareal. Den sydlige Halvdel er Hedekær, medens den nordlige Halvdel er middelgod Hede. Vejforholdene er ret gode.
122. Et svagt kuperet ca. 80 ha stort temmelig splittet Hedeareal findes ca. 2 km Sydøst for Karstoft Kirke. Det grænser mod Nordøst til Karstoft Aa. Boniteten er jævn god. Vejforholdene er ikke tilfredsstillende.
123. Nordøst for Clasonsborg mod Nord grænsende til Totmose og Nr. Hesselvig Plantage er beliggende et ca. 100 ha stort Areal af ret jævn Hede. Jordboniteten er middelgod til simpel. Der er Partier af vaad Hede og Hedekær. Adgangen til god Vej er ikke god.
124. Et ca. 175 ha stort noget spredt Hedeareal findes ca. 1½ km Øst for Nr. Karstoft paa begge Sider af Karstoft—Uhre Kommunevej. Arealet er som Helhed fladt og lavtliggende og bestaar af middelgod Hede, hvoraf større og mindre Partier er vandlidende. Den nordvestlige Del (ca. 40 ha) bestaar af Hedekær.
125. Stormose, Ronum Mose, Vandmose og tilgrænsende Hedearealer udgør et ca. 275 ha stort temmelig langstrakt og uregelmæssigt Hedeareal mellem Ronum Bæk og Hesselvig Plantage. Arealet er fladt med mindre Partier af kuperede Sandflugtsdannelser. Ca. 200 ha er tør Hede af simpel til middelgod Beskaffenhed, medens ca. 50 ha (Stormose, Ronum Mose og et Parti Øst for Ulvtoft) er jævn god, men vaad Hede med mindre Partier af Hedekær og Mose.

Vejforholdene er som Helhed utilfredsstillende.

I Tidsrummet efter 1914 er der opdyrket 1145 ha Hede og i Forbinde'se hermed oprettet 30 nye Landbrug. Der er dog endnu betydelige Arealer tilbage, idet der udover de allerede nævnte større Hede-flader findes 1038 ha Hede spredt i mindre Partier.

Snebjerg Sogn.

126. Nord for Ringkøbing—Herning Landevej, Vest for Havnstrup og mod Vest grænsende til Kirsebærmose henligger et ca. 65 ha stort, svagt kuperet Areal af middelgod til god Beskaffenhed og med gode Vejforhold.

Gennem de sidste 25 Aar er over Halvdelen af den daværende Hede bragt under Kultur og 18 nye Landbrugsejendomme opstaaet i Tilknytning hertil. Der er herefter foruden ovennævnte Areal endnu tilbage 194 ha fordelt i mindre Stykker.

Stauning Sogn.

127. Et ca. 150 ha stort noget splittet Hedeareal er beliggende Nord for Andrup og Sønderbykjær og grænser mod Nord til Dejbjerg Sogn. Den vestlige Del (ca. 100 ha) bestaar overvejende af Hedekær, medens den østlige (ca. 50 ha) er simpel Hede og Indsande. Vejforholdene er ret daarlige.

Desuden findes 176 ha Hede fordelt i mindre Omraader.

Sunds Sogn.

128. En typisk, svagt kuperet Hedeflade paa ca. 450 ha er beliggende i Sognets nordvestlige Del og grænser mod Vest til Hede i Ørre Sogn, mod Øst til Vejen Røgen—Sunds og mod Syd til Sunds Nørreaa. Arealet er af middelgod Bonitet.

Interessen for Opdyrkning af Hede har været ret god i Sognet, idet der siden 1914 er kultiveret 712 ha og i Forbindelse hermed oprettet 23 nye Landbrugsejendomme. Udover det allerede nævnte Areal findes mere spredt ialt 468 ha Hede.

Sdr. Felding Sogn.

129. Ca. 75 ha i den vestlige Del af Sognet Syd for Skern Aa grænser mod Vest til mindre Hedearéal i Borris Sogn. Det er fladt og bestaar af middelgod Jord, som dog synes noget tør. Vejforholdene er ret mangelfulde.

130. Et fladt ca. 175 ha stort Hedearéal er beliggende i Sognets sydvestlige Del og grænser mod Vest og Syd til Borris og Hover Sogne. Det drejer sig om middelgod til god Hede med mindre Partier af Hedekær og Mose.

I Perioden efter 1914 er Opdyrkning af Heden gaaet godt fremad, idet 1151 ha er bragt under Plov og 35 nye Landejendomme har fundet Virkefelt. Der er endnu tilbage i Sognet udover de allerede nævnte Arealer 569 ha Hede fordelt i mindre Partier.

Sdr. Lem Sogn.

131. I Sognets nordlige Del Nordvest for Lambæk findes ca. 50 ha Hede af middelgod til lidt ringere Beskaffenhed. Den nordlige Halvdel er ret jævn, den sydlige er temmelig kuperet. Vejforholdene er ikke gode.

132. Et ca. 60 ha stort, fladt Hedearéal af ret god Bonitet er beliggende Øst for Mourier Petersens Plantage og grænser mod Øst til mindre Hedearéaler i Hanning og Bregning Sogne. Mod Nord grænser Arealet til Ringkøbing—Herning Landevej.

133. Et Hedearéal, der udgør ca. 80 ha, og som tilhører Staten, er beliggende i den sydøstlige Del af Sognet mellem Ø. Lem og Faarborg og grænser mod Øst til Løvstrup Plantage. Mod Øst er det ret jævnt, medens den vestlige Del er temmelig bakket. Jordbunden er gennemgaaende god. Arealet er fredet; der findes flere Oldtidsagre.

134. Ca. 110 ha beliggende Sydøst for Mourier Petersens Plantage er et overvejende fladt Areal af god Beskaffenhed, men med mangelfuld Vejforbindelse.

135. I Sognets sydøstlige Hjørne henligger et ca. 125 ha stort Hedearéal af ret god Bonitet. Det grænser mod Øst til Løvstrup Plantage i Hanning Sogn og mod Syd til ca. 300 ha Hede i Dejbjerg Sogn. Mod Vest er Arealet temmelig bakket, medens den østlige Del er ret jævn. Det er et meget naturskønt Hedearéal, hvorpaa der findes mange velbevarede Kæmpehøje. Vejforbindelserne er ikke gode.

Over Halvdelen af de i 1914 eksisterende Hedearéaler er opdyrket, hvorved 30 nye Landbrugsejendomme er opstaaet. Foruden ovennævnte Arealer findes der 109 ha Hede spredt i mindre Partier.

Sdr. Vium Sogn.

136. Et svagt bølgeformet ca. 500 ha stort Hedearéal beliggende i Sognets

nordøstlige Del grænser mod Nordvest til ca. 1000 ha Hede i Lønborg og Hemmet Sogne. Boniteten er middelgod, men en Del er vandlidende; ca. 50 ha mod Vest er Hedekær. Der gaar god Kommunevej over Arealet.

Der findes yderligere 217 ha Hede i Sognet fordelt i mindre, spredt beliggende Arealer.

Thorsted Sogn.

137. Mod Nordvest i Sognet Nord for Madum Aa og grænsende til Hede i Madum Sogn findes et ca. 70 ha stort Hedeareal. Heraf er ca. 50 ha stærkt kuperede Sandflugtsdannelse af meget simpel Beskaffenhed, medens ca. 20 ha er lav vaad Hede. Arealet grænser mod Vest til Kommunevej.
138. Et ca. 120 ha stort temmelig kuperet Hedeareal med ret gode Vejforhold er beliggende Nord for Klovsig Plantage. Den største Del bestaar af simpel Jord; ca. 20 ha er vaad Hede og Hedekær.
139. Ca. 310 ha beliggende Øst for Klovsig Plantage grænser mod Syd til Thorsted Plantage og mod Øst til Nr. Omme og Vind Sogne. Det er meget kuperet og temmelig splittet, og Jordbunden er overvejende af simpel Beskaffenhed. Der er ringe Vejforhold.
140. Et langstrakt ca. 400 ha stort Hedeareal af vekslende Beskaffenhed findes Syd for Thorsted Kirke og Tim Aa. Det grænser mod Syd til Hoveddal Plantage og strækker sig omtrent fra Tim Sogneskel mod Vest til Nr. Omme Sogneskel mod Øst. Arealet er svagt bølgeformet og bestaar overvejende af middelgod til ret god Hede; ca. 70 ha af den midterste Del er dog simpel og med Sandflugtsdannelse, især omkring Ørnhøj. Vejforholdene er som Helhed ret daarlige.
141. Den vestlige Del af Kronhede omfattende »Store Sande« og tilgrænsende Hedearealer udgør ca. 410 ha beliggende Syd for Lystbæk Kær og Klovsig Plantage. Det grænser mod Vest til Rykjær Plantage og til Hede i Tim Sogn og mod Sydøst til Thorsted Plantage. Arealet er meget stærkt kuperet og bestaar næsten udelukkende af udprægede Sandflugtsdannelse, hvoraf den overvejende Del bærer en tæt og ret kraftig Lyngbevoksning, medens Store Sande og en Del mindre Arealer endnu er »paa Vandring« og kun har en sparsom Vegetation af Marehalm og Lyng. Arealet passerer af Thorsted—Lystbæk Vejen.

I Tiden efter 1914 er 592 ha Hede kommet under Plov, hvorved der er skabt Muligheder for Oprettelse af 23 nye Landbrugsejendomme, og 91 ha Lyngjord er tilplantet. Udover de nævnte større Hedeblade har Sognet 387 ha Hede fordelt i mindre, spredtliggende Arealer.

Tim Sogn.

142. Et ca. 260 ha stort, svagt kuperet Hedeareal er beliggende i den østlige Del af Sognet Sydvest for Rykjær Plantage og grænser mod Øst til Hede i Thorsted Sogn. Ca. 165 ha bestaar af middelgod Jord, hvoraf ca. 40 ha er vandlidende; ca. 95 ha er simpel Hede. Den vestlige Del af Arealet gennemskæres af Jernbane og af Ulfborg—Ringkøbing Landevej.

Over Halvdelen af de i 1914 tilstedeværende Hedearealer er i det efterfølgende Tidsrum bragt under Kultur enten til Udnyttelse som Landbrugsjord eller i Form af Plantninger. Der er oprettet 18 nye Landbrugsejendomme.

Foruden det anførte større Areal forekommer der spredt i mindre Partier yderligere ca. 100 ha Hede.

Timring Sogn.

143. Nord for Ørnhøj—Timring Vejen og Øst for Timring Plantage grænsende mod Nord til Vildbjerg Sogn findes et ret kuperet ca. 100 ha stort Hedeareal; heraf er ca. 70 ha middelgod, dog noget tør Jord, medens ca. 30 ha er god, men vaad Hede. Der gaar Kommunevej lidt Vest for Arealet.
144. Ca. 125 ha er beliggende Sydvest for Najbjerg og grænser mod Vest til Timring Plantage. Det er et stærkt kuperet Areal og bestaar af middelgod, men noget høj og tør Hede. Der gaar Kommunevej $\frac{1}{2}$ km Syd for Arealet.
145. Et ca. 270 ha stort, for Størstedelen jævnt Hedeareal af vekslende Beskaffenhed, er beliggende Sydøst for Timring Plantage og grænser mod Vest til Møltruphede og mod Syd til Hede i Vorgod Sogn. Ca. 160 ha er middelgod, dog noget tør, og ca. 40 ha god, men vaad Jord, medens ca. 65 ha er simpel, delvis afføget Hede. Der gaar Kommunevej over den nordvestlige Del af Arealet.
146. Mod Vest i Sognet omkring Tiphede Kirke er beliggende et ca. 725 ha stort noget kuperet Hedeareal, der hovedsagelig er af middelgod, men noget tør Beskaffenhed. Et Parti Syd for Tiphede (ca. 65 ha) er god Hede. Arealet gennemskæres af flere Kommuneveje. 483 ha er i Aarene efter 1941 dels opdyrket, dels beplantet, og der er oprettet 18 nye Landbrug med Virkefelt paa tidligere Hede. Foruden de nævnte større Hedeblade er der yderligere 173 ha Hede fordelt i mindre Partier.

Tjørring Sogn.

147. Et ca. 60 ha stort, fladt Areal med ret gode Vejforhold er beliggende Syd for Trælund. Ca. 45 ha er middelgod Jord, og ca. 15 ha god, men fugtig Hede. Udøver anførte Areal har Sognet 94 ha Hede spredt i mindre Partier. Hedeopdyrkningen er iøvrigt gaaet godt fremad i Tidsrummet efter ca. 1914, idet 218 ha Hede er bragt under Plov, og 13 nye Landbrug oprettet i Forbindelse hermed.

Tørring Sogn.

148. I den nordøstlige Del af Sognet Øst for Gjeller Sø findes et ca. 84 ha stort, svagt kuperet Hedeareal af simpel Beskaffenhed og med daarlige Vejforhold. Arealet danner en lille Halvø ud i Limfjorden. Der findes ikke Hede i Sognet udover nævnte Omraade, og der er ikke bragt Hedearealer under Kultur de sidste 25 Aar.

Tvis Sogn.

149. Øst for Tvis St. mellem Tvis Aa og Storaas er beliggende ca. 310 ha Hede. Det er et meget langstrakt, fladt Areal for Størstedelen af middelgod Beskaffenhed. Mindre Partier er vandlidende. Kommunen ejer ca. 75 ha, der er under Tilplantning. Vejforholdene er ret gode. Foruden anførte Areal forekommer der en Del spredt beliggende Partier med Hede, ialt 340 ha.

Ulfborg Sogn.

150. I Ulfborg Plantage findes ca. 110 ha simpel Hede. Arealet bestaar næ-

sten udelukkende af meget stærkt kuperede Sandflugtsdannelser. Vejforholdene er ikke gode.

151. I Straasø Plantage er en Del ikke tilpløjet Hede, ialt ca. 150 ha. Den sydvestlige Del er stærkt kuperet og bestaar af Sandflugtsdannelser, medens den nordøstlige Del er mindre ujævn og middelgod Hede. Vejforholdene er som Helhed ret daarlige.
152. Sydvest for Lystlund mellem Ulfborg Plantage og Straasø Plantage er beliggende ca. 200 ha. Størsteparten, ca. 150 ha, er simple Sandflugtsdannelser, stedvis endog nøgne Klitter, medens ca. 50 ha er svagt kuperet middelgod Jord, stedvis med vaade Partier. Arealet grænser mod Syd og mod Nord til Kommunevej.
153. Nørre Vosborg Hede, der udgør ca. 870 ha, er beliggende i Sognets østlige Del og grænser mod Syd til Lystlund Gaardene og til Straasø Plantage og mod Øst til Hede i Raasted Sogn. Hovedparten af Arealet (ca. 540 ha) bestaar af stærkt kuperet simpel Hede med ret store afløgne Partier, medens ca. 330 ha er svagt kuperet, middelgod Hede med vaade Partier. Arealet grænser mod Sydvest til Kommunevejen Lystlund—Ulfborg Kirkeby, men iøvrigt er Vejforholdene daarlige.

Nævnte Arealer udgør Hovedparten af Sognets Hede, idet der kun findes yderligere 24 ha fordelt i smaa Stykker.

Venø Sogn.

154. Paa den nordlige Del af Øen findes et noget spredt, temmelig kuperet Hedeareal bestaaende af simpel Jord.

Udover dette Areal har Sognet 23 ha Hede fordelt i mindre spredtliggende Partier.

Vemb Sogn.

155. I den nordlige Del af Sognet umiddelbart Syd for Damhusaa findes et ca. 310 ha stort noget spredt Hedeareal, der mod Øst grænser til Hede i Bur Sogn. Det er jævnt Terræn, og Jordbunden er af middelgod Bonitet, stedvis med fugtige Partier; ca. 15 ha er Hedekær. Over den vestlige Del af Arealet gaar Vemb—Lemvig Landevej og Jernbane og her ligger et større Mergelleje.

Udover anførte Areal findes 3 ha Hede i spredt beliggende Stykker.

Vind Sogn.

156. I Sognets nordøstlige Del ved Holstebro—Skern Landevej og Nord for Vind Plantage er et ca. 60 ha stort, ret fladt Hedeareal af jævn god til god Bonitet.
157. Ca. 125 ha Hede i Straasø Plantage er overvejende stærkt kuperet og bestaar af simpel Hede og Sandflugtsdannelser.
158. Syd for Vind St. mellem Bærkjær Bæk. Fuglkjær Aa og Jernbanen henligger et ca. 140 ha stort temmelig kuperet Hedeareal, overvejende bestaaende af jævn god Jord. Øst for Rundrup Hus findes et ca. 4 ha stort Parti med Egekrat. Vejforholdene er ret daarlige.
159. Ca. 145 ha overvejende flad, middelgod til god Hede med daarlige Vejforhold er beliggende Nord for Røjkjær og grænser mod Vest til Idom Aa.
160. Et ca. 160 ha stort svagt kuperet Hedeareal af middelgod til god Be-

skaffenhed er beliggende i den nordøstlige Del af Sognet og grænser mod Nord til Hede i Nr. Felding Sogn. Holstebro—Skern Landevej gaar tæt forbi Arealets Østside.

161. Ca. 350 ha Hede er beliggende i den sydvestlige Del af Sognet og grænser mod Nord til Straasø Plantage og Lilleaa, mod Syd til Nr. Omme Sogn og mod Vest til Vejlmose. Arealet er ret splittet og af noget vekslende Beskaffenhed. Ca. 175 ha er middelgod Hede med vaade Partier, medens ca. 175 ha er simpel Jord. Ved Lukbakke findes ca. 8 ha Egekrat. Vejforholdene er meget utilfredsstillende.
162. Mellem Holstebro—Ørnhøj—Ringkøbing Jernbane og Holstebro—Skern Landevej er beliggende ca. 400 ha Hede. Den nordlige Halvdel (ca. 200 ha) er noget splittet, men ret fladt og bestaar af middeigod til god Jord. Løvsig Mose ligger umiddelbart Vest herfor. Den sydlige Halvdel (ca. 200 ha) er derimod stærkt kuperet, høj, tør og simpel Hede med af-føgne Partier og Sandflugtsdannelse. Syd for Skallebakker findes ca. 4—5 ha Egekrat. Arealet er meget smukt.
163. Ca. 600 ha i Sognets nordvestlige Del mellem Lilleaa og Idom Aa grænser mod Syd til Bærkjær Bæk og mod Nord til Hede i Raasted Sogn. Arealet har stærkt vekslende Terræn- og Jordbundsforhold og mindre gode Vejforhold. Ca. 350 ha er svagt til stærkt kuperet, middelgod til god Hede, medens ca. 250 ha har stærkt kuperet, simpel Jord. Det er et meget naturskønt Areal.

Nævnte Omraader udgør Hovedparten af Sognets Hedeareal, idet der kun findes yderligere 55 ha fordelt i mindre, spredte Partier.

Vinding Sogn.

164. I den østlige Del af Sognet mod Øst grænsende til Aulum Sogn er beliggende et ca. 50 ha stort, ret kuperet Hedeareal af jævn god Beskaffenhed og med ret gode Vejforhold. Umiddelbart Vest for Arealet findes omved 20 ha delvis afgraved Mose.
165. Ca. 260 ha Syd for Vognstrup grænser mod Syd til Røddinglund Plantage i Vildbjerg Sogn. Arealets østlige Halvdel er kuperet og bestaar af middelgod Hede, medens det mod Vest er mere jævnt, og her er Jorden af middelgod til god Kvalitet. Ca. 25 ha Mose ligger i Forbindelse med Arealet. Vejforholdene er ikke gode. Arealet er særdeles smukt.
166. Ca. 265 ha findes i den sydvestlige Del af Sognet ved Holstebro—Skern Landevej. Den nordlige Halvdel af Arealet (ca. 115 ha) er ret jævn og bestaar af middelgod Jord, medens den sydlige Del er meget stærkt kuperet, høj og tør Hede af simpel Beskaffenhed. Dette sidstnævnte Areal er meget særpræget og smukt. Et Par Steder findes en Del Egekrat.

Udover de allerede anførte Arealer af Hede har Sognet 113 ha, der ligger mere spredt.

Vorgod Sogn.

167. Sydvest for Barde Plantage henligger et ca. 100 ha stort, ret kuperet Hedeareal af middelgod Beskaffenhed, dog med mindre Partier af simpel Hede. Vejforholdene er ikke gode.
168. Ca. 130 ha findes i den nordøstlige Del af Sognet Øst for Vorgod Aa og gennemskæres af Kommunevej. Arealet Vest for Vejen (ca. 50 ha) er jævnt og bestaar af middelgod Hede, medens Arealet Øst for er temmelig stærkt kuperet, overvejende middelgod, dog noget tør Hede med Partier af bedre Jord. Hist og her vokser en Del Egepur.

169. Øst for Barde Plantage ligger ca. 150 ha Hede, der mod Nord grænser til Hede i Timring Sogn. Arealet er stedvis stærkt kuperet og af ret uensartet Beskaffenhed. Ca. 80 ha mod Nordøst er af middelgod Hede, medens Arealet langs Barde Plantage opgives at være oversandet som Følge af en Sandflugt, der fandt Sted for 70—80 Aar siden, og som opstod som Følge af, at Heden var afbrændt paa et Tidspunkt, hvor Vegetationen og Lyngskjolden var meget udtørret, hvorfor Afbrændingen blev saa fuldstændig, at Vinden bagefter kunde faa Tag i Sandet. Der er mangelfulde Vejforhold.

I Tiden efter 1914 er der foretaget ret omfattende Hedekultiveringer, idet der er opdyrket og beplantet ialt 1405 ha. I Forbindelse med Opdyrkningen er der oprettet 40 nye Landbrug paa Heden. Foruden de ovenfor nævnte Omraader har Sognet 455 ha Hede fordelt i mindre Arealer.

Ølstrup Sogn.

170. 125 ha Hede Vest for Hammelsvang og Flytkjær grænser mod Nord til Heager Aa og mod Vest til Hede i No Sogn. Arealet er svagt til noget kuperet og af jævn god Beskaffenhed; det gennemskæres af Jernbanen, men Vejforholdene er ikke gode.

Ca. 60 pCt. af de i 1914 eksisterende Hedearealer er siden da blevet opdyrket. Udover anførte Areal findes der yderligere 176 ha Hede spredt i mindre Partier.

Ørre Sogn.

171. I Sognets sydøstlige Del mellem Sunds Nørreaa og Storaa findes ca. 130 ha Hede, der mod Sydøst grænser til Hede i Sunds Sogn. Arealet er en flad, typisk Hedeslette af jævn god Bonitet. Den sydlige Del gennemskæres af en mindre god Kommunevej.

172. Mod Nordøst i Sognet mellem Bredvig Gaarde og Røgen Bæk er beliggende et fladt ca. 220 ha stort, noget splittet Hedeareal af middelgod Beskaffenhed. Der gaar Kommunevej over Arealets vestlige Del.

173. Ca. 370 ha henligger mellem Røgen Bæk, Storaa og Sunds Nørreaa og grænser mod Øst til Hede i Sunds Sogn. Det er et fladt Areal af middelgod Bonitet. Over den nordlige Del gaar en mindre god Kommunevej.

Ovennævnte Arealer udgør Hovedparten af Sognets Hede, idet der yderligere kun forekommer 31 ha i spredtliggende Partier.

Der er herefter 70 Sogne, som har Arealer af Hede og Hedekær af Størrelse over 50 ha. Desuden er der 31 Sogne med tilsvarende Arealer af mindre Størrelse, Lyngmoserne ikke medregnet. I 20 Sogne forekommer der ikke Hede.

Som allerede anført er der 37970 ha Hede og Hedekær i Ringkøbing Amt, som er samlet i Arealer paa mindst 50 ha. Heraf er ca. 31000 ha jævn god eller god Hede, medens Resten er ringere Jord og ofte Flyvesandsdannelser.

Selv om der saaledes er mange ret store Hedearealer tilbage, er Hedeopdyrkningen dog skredet forholdsvis stærkt frem, hvilket ogsaa

fremgaar af, at der ved Undersøgelserne i Marken er optalt 866 nye Landbrugsejendomme, som altsaa er opstaaet i Løbet af de sidste ca. 25 Aar i Tilslutning til Kultivering af tidligere uproduktive Arealer. Saa-danne Nybebyggelser har bl. a. i særlig Grad præget et Omraade Nord for Borris, der udgør Del af Borris og Nr. Vium Sogne, et Omraade Vest for Bregning Kro, der hører under Bregning, Hanning og Sdr. Lem Sogne, den nordlige Del af Sdr. Felding Sogn, den sydlige Del af Sevel Sogn og et Omraade Vest for Skave i Borbjerg Sogn; tillige skal nævnes, at der, som allerede berørt, i Vorgod Sogn er oprettet 40 nye Landbrug, der ligger mere spredt. Og der kunde nævnes talrige andre Eksempler.

Men der henligger altsaa fremdeles betydelige Hedestrækninger, som vil være egnet til Opdyrkning eller Tilplantning, og Amtet er med Hensyn till Muligheder i denne Henseende forud for alle andre Amter i Landet.

Imidlertid har man ogsaa i den her omhandlede Periode været interesseret i, at særlig naturskønne Hedepartier bør bevares for Eftertiden ved Fredning. Som Eksempler herpaa er allerede nævnt Arealer i Sdr. Lem Sogn og Grimme Bakker i Sevel Sogn, men der kan yderligere anføres Hjerl Hede, ligeledes i Sevel Sogn, og Harrild Hede i Rind Sogn. Foruden disse er der i Amtet mange andre Arealer, som paa Grund af deres Særpræg eller særlige Skønhed vil være egnede til Fredning og at lade henligge uberørt til Minde om svundne Tider.

De samvirkende Plantningsforeningers Aarsmøde.

Rekord-Uddeling af Planter.

Den 29. Maj holdt De samvirkende danske Plantningsforeninger Aarsmøde paa Østergades Forsamlingsbygning i Aarhus. I Mødet deltog ca. 140 Repræsentanter for 70 Foreninger fra hele Landet.

Formanden, Folketingsmand *Laust Nørskov* bød Velkommen til de Delegerede og Gæsterne, valgtes til Dirigent og aflagde derpaa Beretning, som vi her bringer efter Talerens Manuskript:

Formandens Beretning.

Det er maaske de færreste, der husker, at det i Aar er 40 Aar siden vor Sammenslutning blev stiftet. De samvirkende Plantningsforeninger kan altsaa i Aar holde 40 Aars Jubilæum.

Som bekendt var det jo Hedeselskabets Stifter, Oberstløjtnant E. M. Dalgas, der tog Initiativet til Oprettelse af Plantningsforeningerne.

Den første oprettedes paa Mors den 13. Juni 1882. Derefter tog Bevægelsen Fart. Efterhaanden opstod den Tanke om en Sammenslutning af disse Foreninger ikke vilde være til Gavn for Plantningssagen, og efter flere forberedende Møder samledes i Dagene 29. og 30. September 1902 i Herning ca. 60 Repræsentanter for 40 Plantningsforeninger for at forhandle om en Sammenslutning. Den første Dag foretoges en Udflugt til Plantagekomplekset Syd for Herning. Den følgende Dag optoges Forhandling om en Sammenslutning af Plantningsforeningerne. Skovrider Dalgas fremlagde Sagen og betonede stærkt, at det vilde være baade praktisk og gavnligt at staa sammen i det store Arbejde for Plantningssagens Fremme. Endvidere oplyste han, at Sagen var anbefalet af Hedeselskabets Bestyrelse, og at denne som hidtil vilde være Plantningsforeningerne til Hjælp og Vejledning i Arbejdet.

Efter forskellige Udtalelser fra Forsamlingen vedtoges det enstemmigt at danne en Fællesforening under Navn af »De samvirkende Plantningsforeninger«. Love blev vedtaget, og som den første Bestyrelse valgtes Kontorchef *Johansen*, Viborg, Skovrider *Nielsen*, Harreskov, Provst *Thyssen*, Ølgod, Gaardejer *Levring*, Væth, og Tømmerhandler *Voigt*, Varde.

Dermed begyndte Arbejdet indenfor De samvirkende Plantningsforeninger.

Bjørnstjerne Bjørnson skildrer i en af sine Fortællinger, hvordan det nøgne Fjeld blev klædt, Fyrren, Enebærbusken og Birken. Og ikke flere end disse tre tog sig paa at klæde Fjeldet: — »Lad os klæde det i Guds Navn«, sagde Birken. Og saa tog de fat, og Viljen havde de og det rette Sind. Det begyndte saa smaat; men snart bar det af Sted, opover og til Siderne i Sol-skin og Regnvejre.

Denne poetiske Skildring om at klæde Fjeldet, er jo fra vort Broderland Norge. Men vi havde ogsaa mangt et nøgent Fjeld at klæde. Det begyndte ogsaa i det smaa, men snart tog Arbejdet Fart, baaret oppe af stærke Viljer og det rette Sind.

Ja, om mangan en gammel Plantningsmand kan vi sige: »Med Dalgas, du vilde opbygge Danmarks Hus, da det i 64 ved Ulykke sunket var i Grus.« Et stort Arbejde er udført gennem de 40 Aar. I Millionvis af Planter er gennem Foreningerne spredt ud over Landet, og Befolkningen maa i disse Tider, hvor Tilførslerne svigter af Brænde og Tømmer udefra, være taknemlig for Plantningsmændenes Indsats. Mange Egne er ganske forandrede. Smaaaplantninger og levende Hegn gennemkrydser Landskabet, skaber Skønhed, Hygge og Læ for de barske Vinde, som før ofte hærgede Markerne paa

Hyggelig Underholdning

for hele Familien: Noveller, Romaner, populære Artikler om Alverdens interessanteste Emner, Humor, Knold og Tot, Gyldenspjæt etc., Børnestof, Brevkasse, Husmodersider og meget mere — gennemill. med moderne Fotografier og farveprægtige Tegninger.

Husk hver Tirsdag
Danmarks førende Ugeblad

HJEMMET

SOPHUS BERENDSEN A/S

V. FARIMAGSGADE 41
KØBENHAVN V

KANNIKEGADE 18
AARHUS

ALT ENTREPRENØRMATERIEL

DAMP- OG DIESELLOKOMOTIVER
GRAVEMASKINER - TIPVOGNE - SPOR

LEVERANDØR TIL HEDESELSKABET

Lyskopi - Zinktryk

Aarhus Lys- &
Zinktrykanstalt

Frederiksalld 60, Aarhus

Hotel Herning.

Telf. 21-41.

Byens første Hotel.

Aktieselskabet

AARHUUS PRIVATBANK

— stiftet 1871 —

Aarhus:
Hovedkontor.

København.
Nygade 1.

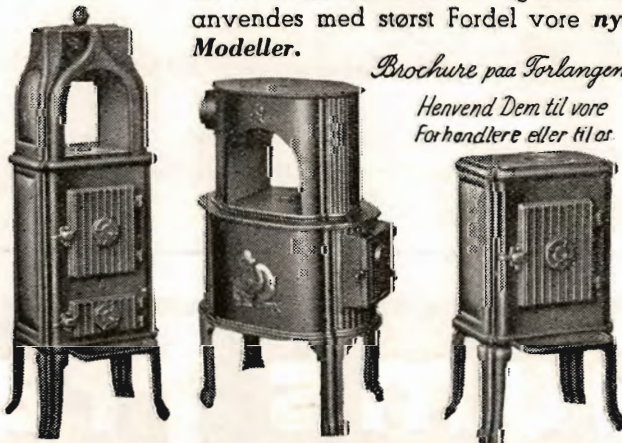
Aktiekapitalen & Reserver ca. 17 Mill. Kr.
hæfter til Sikkerhed for alle Indskud.

RIBE Brændeovne og Tørveovne

Til indenlandsk Brændsel og Briketter
anvendes med størst Fordel vore nye
Modeller.

Brochure paa Forlangende

*Henvend Dem til vore
Forhandlere eller til os.*

A/S RIBE JERNSTØBERI · RIBE
GRUNDLAGT 1848 · TELEFON 261 & 262

Spedalsø

Cementvarefabrik.

R. Jensen. — Indeh. J. Jensen.
Tlf. 504. Horsens. Tlf. 504.

Imprægnerede Rør
efter Ingeniørfor-
eningens Normer.
Drænrør i forsk. Di-
mens. fra 10-50 cm.
— Brøndringe. —

FORLANG TILBUD.

**LEVERANDØRER TIL DE SAMV. PLANTNINGS-
FORENINGER OG HEDESELSKABET**

Johannes Raab & Søn

SKOVFRÖKONTORET

Köbenhavn-Valby

**P. KRUSES
PLANTESKOLE**
- MUNDELSTRUP -
Telefon Tilst Nr. 7

Frøavlscenret Hunsballe
Holstebro
Telefon 533

Frøavl
og Frøhandel

**Skovplanter
Haveplanter**

Forlang Prislste eller Tilbud

A/S **SÖNDERJYDSK FRÖFORSYNING**
AABENRAA — TELF. 47

Fröcontoret
(for undersögt Markfrö)
— Grundlagt 1887 —
KOLDING
Telefon 43

Mejeriernes og Landbröget's Ulykkestorsikring.
Telf. 14.350. - Gensldigt Selskab. - Revontlowg. 14, Kbhvn. V.

A/S **Skive Markfrökontor**
Grundlagt 1896
Telf. 94 Skive
Frøavl Frøhandel

Ansvarforsikring

Automobilforsikring

Henvendelse til Kredsens Tilidsmand eller til Kontoret.

Aktieselskabet

Brödrene Brincker

Greisdal Hammerværk pr. Vejle

Grundlagt 1867

Specialitet: Tørvegøbe, Tørvespader, Drænværktøj,
Lyngleer.

Alle Slags Gøbe, Forke, Spader, Røehakker,
Høstleer og Haveredskaber leveres med fuld
Garanti.

Trifoliums Frø
giver stor Høst.

det voldsomste. Der er ingen Tvivl om, at *Fællesskabet* har været til Gavn for Plantningssagen, blandt andet viste det sig i 1910, da Sparekommissionen foreslog Tilskudet til Platningsforeningerne strøget, men hvor det lykkedes ved fælles Optræden af Hedeselskabet og Plantningforeningerne at bevare saa meget af Statstilskudet, at Arbejdet kunde fortsættes.

Siden er Statstilskudet til Smaaplantninger og Hegn blevet betydeligt forøget. Forholdet til Hedeselskabet har altid været det bedste, hvilket ogsaa fremgaar deraf, at ved Hedeselskabets to sidste Jubilæer har De samvirkende Plantningsforeninger overrakt Hedeselskabet Adresser med Gavebreve til Rejselegat for en af Selskabets Plantningsfunktionærer.

Trods det gode Arbejde, der er udført gennem de 40 Aar, er der endnu et Stykke tilbage, inden vi faar Jylland og de vindudsatte Egne paa Øerne gjort helt »lodden«, som Dalgas udtrykte sig. Det vil sige, alle Bakker og Skrænter tilplantede og Landskabet gennemkrydset af levende Hegn.

Det er derfor saare glædeligt, at, trods ugunstige klimatiske Forhold de sidste Aar, spores der næsten overalt en stærk Interesse for Plantningssagen, hvilket giver sig Udtryk paa mange Maader.

Desværre er det jo saaledes i Øjeblikket, at vi knap nok tør sætte fuld Kraft ind i Agitationen for Plantningsarbejdet, da vore Planteskoler ikke kan tilfredsstille det stærke Krav om Planter, som gør sig gældende. Det fik Bestyrelsen klart oplyst ved vort Møde med Planteskoleejerne om Plantepriserne den 11. Oktober i Viborg. Grunden hertil er særlig de sidste strenge Vintre og tørre Somre. Jeg tror nok, en Del Leverandører derfor har set sig nødsaget til at indføre Planter fra de store holstenske Planteskoler. Som Forsamlingen ved, er Planteprisen steget betydeligt. Det nævnte Møde var nær sluttet uden at opnaa nogen Overenskomst med Planteskoleejerne om Priserne. Hvordan dette Spørgsmaal kommer til at ligge til Efteraaret, kan jeg ikke sige i Dag, men de to sidste Aar har det været noget vanskeligt at naa til et Resultat.

Men selv om vi maa holde lidt igen med Agitationen for Nyplantning, fordi Planterne ikke kan skaffes, kan vi sætte stærkt ind paa et andet Omraade, hvorom der forresten er rettet Kritik imod Plantningsforeningerne. Og det er med Hensyn til Pasning og Renholdelse af Læbælterne.

Det kan ikke siges tit nok og stærkt nok, at det er en Hovedbetingelse for, at et Læplantningsarbejde skal lykkes, at Kreaturer og Plage holdes borte fra Planterne, og at Læbælterne holdes rene.

Kredsforstandere og Bestyrelser har paa dette Omraade en stor Opgave at røgte, og der er her flere Veje at gaa!

Jeg vil med Hensyn hertil fremhæve *Højslev Mejeri* ved Skive, som paa sin sidste Generalforsamling uddelte 14 Præmier til Ejere af særlig velholdte Hegn. I det hele taget er der indenfor denne Mejerikreds gjort et overordent-

lig stort Arbejde for Fremme af Læplantningssagen. Det er et Arbejde, i hvilket Gaardejer *Okholm*, Søby *Møllegaard*, har været den drivende Kraft. *Okholm* har ligeledes forment en Række Fyndord angaaende Læplantning og sendt disse til Dagbladene, og saa vidt, jeg ved, har Bladene været flinke til at optage Fyndordene, som jeg tror gør sin store Nytte. Der gøres mange Steder et godt Arbejde for at faa de Unge med i Arbejdet for at holde Læplantningerne rene, og jeg kan her nævne den Konkurrence, der med Lærer *Frede Pedersen*, Enghuse, *Djursland*, er startet blandt de Unge netop med dette Formaal for Øje. Noget saadan er af den største Betydning. Det kan her være rimeligt at erindre om, at Foreningerne har den saakaldte 4. Del Penge til Vedligeholdelse, Rensning, Tilsyn og Premiering af Læplantninger.

Læbælternes Betydning er overordentlig stor, og jeg skal blot erindre om Stormen den 6. August 1941, hvor bl. a. mine Læbælter reddede mange Tdr. Korn for mig.

Ogsaa i Vinter har Læet vist sin gode Virkning ved mange Steder at beskytte Rugen; thi midt imellem Læhegnene er Skaden størst, medens den har klaret sig bedst langs Hegnene.

Det maa hilses med Glæde, at Hedeselskabet i Aar har udsendt en ny og stærkt udvidet Udgave af Konsulent *Andersens* Læplantningsbog. Jeg kan paa det bedste anbefale den.

Der har dernæst været en stærk Tendens til Rydning af Hegn, og jeg vil gerne her slutte mig til Direktør Flensborgs Advarsler mod dette. I hvert enkelt Tilfælde bør den lokale Forstmand raadspørges, og der bør under ingen Omstændigheder ryddes, uden at der plantes nyt i Stedet. Det er sikkert kun faa Steder, hvor det er forsvarligt helt at rydde et Hegn.

Af Begivenheder indtruffet i Aarets Løb skal jeg nævne, at Det danske Hedeselskab og De samvirkende Plantningsforeninger har modtaget en Indbydelse fra De samvirkende jyske Husmandsforeninger og Foreningen af jyske Landboforeninger til at være med i Arbejdet angaaende Anvendelse af et Beløb, som de to Foreninger havde til Rest fra den store Sandflugtsindsamling i 1938, og som var givet under den Forudsætning, at det skulde anvendes til Fremme af Læplantningssagen. Bestyrelsen fandt det rigtig at imødekomme denne Indbydelse. Der er nu nedsat et Fællesudvalg, hvori der foruden Repræsentanter for de to Organisationer sidder Repræsentanter for Det danske Hedeselskab, De samvirkende Plantningsforeninger og Statens Forsøgsstationer.

Ved et Møde, som Udvalget afholdt her i Aarhus den 12. Maj, vedtoges en Arbejdsplan for Udvalgets Virksomhed. Man vil først og fremmest ved Samarbejde med de lokale Konsulenter og Foreninger skabe øget Interesse og Forstaaelse for Læplantning særligt i Egne, hvor Læplantning tiltrænges.

Dette vil man søge opnaaet gennem Udarbejdelse af korte Vejledninger dels om, hvorledes Sandflugt kan dæmpes ved en hensigtsmæssig Jordbehandling, dels ved at samle foreliggende Resultater af Lævirkningsforsøg og ved at yde Vejledning ved Læplantning og Planternes Vedligeholdelse.

Endelig vil man ved Tilvejebringelse af forskelligt Demonstrationsmateriale, gennem Foredrag, ved Møder og Udstillinger søge at vække Interesse for og sprede Oplysning om disse vigtige Forhold.

Formanden rettede derpaa en Tak til forskellige Sider for Hjælp og Støtte og godt Samarbejde og sluttede med nogle manende Ord om hver for sig at udføre sit Arbejde i Pligttrøskab og Vilje til at gavne vort Land. Dette Ønske samlede han til Slut i det smukke Vers:

Der stiger Storm over Hav og Lande
og Tiden tegner sig skæbnetungt,
og vi, som bor paa de danske Strande,
maa samle alt, der er stærkt og ungt.
Vi maa ej hvile i blide Drømme,
det klart maa lyde til Land og By
igennem Handling skal nyt Liv strømme
og Danmark vindes paany, paany!

Direktør *Flensborg* fik derpaa Ordet og redegjorde for Plantningsarbejdet i det forløbne Aar i Tal og Statistik. Bevillingen paa 270000 Kr. blev ved Tillægsbevillingsloven forhøjet til 430000 Kr. Gennem Plantningsforeningerne er til 11951 Modtagere fordelt 7,97 Mill. Naaletræer og 3,44 Mill. Løvtræer og gennem Plantningslaugene er til 3697 Modtagere fordelt 2,75 Mill. Naaltræer og 2,00 Mill. Løvtræer, hvortil der ialt er brugt 407000 Kr. i Tilskud. Dette Tilskud er fordelt med 189500 Kr. gennem Plantningsforeningerne, 139300 Kr. gennem Plantningslaugene, 20000 Kr. som ekstraordinært Tilskud til Sønderjylland, 39000 Kr. til »særlige Formaal« og 19800 Kr. til Jordarbejde.

De 17,06 Mill. Planter, der er uddelt ialt, repræsenterede en samlet Værdi af 753000 Kr.

Paa Finansloven fandtes en Bevilling paa 145000 Kr. som Tilskud til Vejledning angaaende Hugst og Kultur i Læplantninger og mindre Plantager samt til Planlægning og Læplantningsarbejder og Tilsyn med Arbejdernes Udførelse. Ved Tillægsbevillinger blev dette Beløb forhøjet til 445000 Kr., men det voksende Arbejde og dettes store Omfang har medført, at der er brugt 478000 Kr.

I Tilskud til Fredskovsplantager er af Bevillingen paa 90000 Kr.

anvendt 81000 Kr. og som Tilskud til Anlæg af Kommuneplantager er anvendt hele Bevillingen paa 100000 Kr.

For Aaret 1941—42 er der saaledes ialt bevilget 1066000 Kr., men brugt 1067000 Kr. til Plantningsformaal.

For Aaret 1942—43 er der til Plantningsforeningerne bestilt 7,9 Mill. Naaletræer og 4,0 Mill. Løvtræer og til Læplantningslagene 6,0 Mill. Naaletræer og 4,0 Mill. Løvtræer, eller ialt 21,9 Mill. Planter til en samlet Værdi af 1,3 Mill. Kr., hvoraf Tilskudet skulde udgøre 673000 Kr.

Direktøren talte derpaa meget indtrængende om det nødvendige i at gennemføre Renholdelse og Vedligeholdelse af Hegnene paa rette Maade. Det var nødvendigt at advare stærkt mod den Tilbøjelighed, der i de sidste Par Aar har været til at lade Hegn rydde. Det kan ikke være Meningen, at der nu skal kunne ydes Tilskud til at rydde Hegn, som i sin Tid er plantede med Tilskud fra Staten.

Forhandlingen

blev ret kortvarig.

Formanden takkede Direktør Flensborg for Oplysningerne.

Møller Holm, Vust, henstillede, at der søgtes ydet Tilskud til Assistenten for Skovriderne ved Udtynding i Hegn og Haver. Det var et meget vigtigt Arbejde. Ved rigtig Vejledning kan der hentes store Brændemængder i Hegn og Haver uden at forringe Læets Værdi.

Lærer *Øllgaard*, Hejbøl, ønskede oplyst, om der ikke er nogen, der skal spørges, før Hegnene maa ryddes. Adskillige Steder er indtil $\frac{2}{3}$ af Hegnene ryddet. Det er skammeligt, at det kan ske, uden at der skal plantes nyt i Stedet.

Anders Nielsen, Kjellerup, takkede for Hedeselskabets altid beredvillige Hjælp. Hos os er det utænkeligt, at der ryddes Hegn uden efter Forhandling med Plantningsforeningen. Og saa planter der altid nye.

Direktør *Flensborg*: Det vil vist knibe at skaffe Statstilskud til ekstraordinær Hjælp til Vejledning ved Udtynding i Haver og Anlæg. Men der er jo Skovkorpset at henvende sig til.

Per Klode, Silkeborg, talte for at faa Minimumsgrænsen for Fredskovarealer nedsat til 5 ha igen.

Mads Jensen, Varde: Det maa være en Betingelse for at give Tilskud til Rydning af Hegn, at der plantes nye.

Efter nogle afsluttende Bemærkninger godkendtes Beretningen og Regnskabet forelagdes og blev ligeledes godkendt.

Der forelagdes nogle Forslag til Vedtægtsændringer, og disse vedtoges enstemmigt. Bl a. vedtoges, at hver Forening skal yde et aarligt Bidrag paa 5 Kr. til Samvirksomheden.

Uddeling af Sølvbægere.

Under sædvanlig stor Opmærksomhed tildeltes Maskinhandler *Anders Larsen*, Ovdrup, Vindblæs, Aalborg Amt, Gaardejer *Anthon Nørgaard*, Gl. Dalhøj, Fjerritslev, Thisted Amt, Gaardejer *Lars Kinnimond*, Hønsing, Vig, Øernes Amter, og Gaardejer *Jens Kr. Frederiksen*, Faaborg, Varde, Ribe Amt, Foreningernes Sølvbægre.

Der redegjordes i hvert enkelt Tilfælde for de hædrede Mænds Arbejde og Beretningerne herom hilstes med kraftigt Bifald.

Til Bestyrelsen genvalgtes *Laust Nørskov* og som Revisorer Forst-assistent *Nielsen*, Guldborgland, og Gaardejer *Anders Nielsen*, Vattrup Lundgaard.

Under eventuelt bemyndigedes Bestyrelsen til at tildele Lokalfor-eningsformænd, der havde været Formænd i over 25 Aar, Foreningens Sølvbæger.

Det overlodes Bestyrelsen at fastsætte næste Aars Mødested.

Dagen sluttede med en fornøjelig Fællesspisning, hvor det skiftede med Taler og Sang. Om Lørdagen foretoges under Ledelse af Skov-rider *Bang*, Aarhus Bys Skovrider, Besøg i de smukke Marselisborg Skove og i Kommunens Forsthavn, hvor Plantningsmændene med In-teresse paahørte Skovriderens livlige Foredrag om de nye Kulturer i Skovene, om de mange fremmede Træarter i Forsthaven og om det store Arbejde, der paa Byens Ejendomme ved Marselisborg udføres for at skaffe Sportspladser og Friluftsliv for Befolkningen.

S

Afbarkning af Graneffekter.

I Medfør af Lov Nr. 406 af 3. August 1940 om erhvervsøkonomiske For-anstaltninger, Vareforsyning m. v., jfr. Lov Nr. 93 af 13. Marts 1942, bestem-tes efter Forhandling med Ministeriet for Landbrug og Fiskeri herved føl-gende:

§ 1.

Stammer af friske Træer af Rødgran, Ædelgran og Sitkagran, der fæl-des i Tiden fra nærværende Bekendtgørelses Ikrafttræden indtil Udgangen af August Maaned 1942 i Skove og Plantager paa Sjælland, Lolland, Falster, Fyn og i Jylland skal ved Skovejerens Foranstaltning afbarkes, for saa vidt de i Brysthøjde (1,3 m) uafbarket maaler mindst 12 cm i Diameter.

Bestemmelserne i denne Bekendtgørelse omfatter dog ikke Imprægne-ringstræ, der skal imprægneres efter Boucherie-Metoden, og Slibetræ, der fordrer en særlig Afbarkning.

Er det samlede Parti fældede Stammer paa en Skovejendom i oven-nævnte Tidsrum mindre end 20 m³ ialt, er Skovejeren ikke pligtig at foretage Afbarkning.

§ 2.

Afbarkning skal kun foretages paa den Del af Stammen, der uafbarket maaler 8 cm og derover i Diameter. Paa Stammer, der opmaales og sælges i Kubikmeter, efterlades af Hensyn til Afregningen med Skovens Arbejdere og Køberen af Træet en Barkring af passende Bredde (f. Eks. 25 cm) paa det Sted, hvor Tykkelsesmaalet tages.

Barken skal aftages i Ruller og tørres i Overensstemmelse med den som Bilag optrykte Vejledning.

§ 3.

Granbark, der aftages i Overensstemmelse med Bestemmelserne i § 1, skal, naar den er tørret, tilbydes Garvestof-Udvalget, Adresse: Bryggerivej 7, København, Valby, og maa ikke uden Garvestof-Udvalgets Samtykke sælges til andre Aftagere.

Garvestof-Udvalget er pligtig at drage Omsorg for, at Granbark, der i Medfør af Stk. 1 tilbydes Udvalget, overtages af en Garvestoffabrik til en Pris af 25 Øre pr. kg frit paa Jernbanevogn paa Sælgers Station. Nævnte Pris gælder for god og ubeskadiget Bark, hvis Vandindhold ligger mellem 18 og 20 pCt. af Barkens samlede Vægt. Hvis Barken indeholder mere end 20 pCt. eller mindre end 18 pCt. Vand, nedsættes, henholdsvis forhøjes Prisen med $\frac{1}{2}$ Øre pr. kg for hver Procent Vandindhold over 20 pCt., henholdsvis under 18 pCt.

Prisen bestemmes efter en af Køberen foretagen Analyse, medmindre Leverandøren paa egen Bekostning lader Analyse foretage paa Statsprøveanstalten eller Teknologisk Institut af Prøver, der udtages af statsautoriseret Vejer og Maaler ved Partiets Fremkomst til Garvestoffabriken.

Vejning af Barken foretages paa Købers Plads.

§ 4.

Granbark, der sælges efter Garvestof-Udvalgets Anvisning, skal af Køberen betales senest 30 Dage, efter at Partiet er kommet frem til Købers Plads.

§ 5.

Uoverensstemmelser angaaende Levering af Granbark, kan, naar Køber og Sælger er enige derom, afgøres endeligt af en af Ministeriet for Handel, Industri og Søfart nedsat Voldgift.

§ 6.

Ministeriet for Handel, Industri og Søfart kan meddele Undtagelser fra Bestemmelserne i denne Bekendtgørelse.

§ 7.

Overtrædelse af Bestemmelserne i denne Bekendtgørelse straffes i Overensstemmelse med Bestemmelserne i Lov Nr. 406 af 3. August 1940 om erhvervsøkonomiske Foranstaltninger, Vareforsyning m. v., jfr. Lov Nr. 93 af 13. Marts 1942.

§ 8.

Denne Bekendtgørelse træder i Kraft straks.

Hvilket herved bringes til almindelig Kundskab.

Ministeriet for Handel, Industri og Søfart, den 22. Maj 1942.

H. HENDRIKSEN.

K. Skat-Rørdam.

Vejledning angaaende Aftagning og Behandling af Granbark.

Efter at Stammerne er befriet for Grene og Kviste, skæres med ca. 1 Meters Afstand Ridser omkring Stammen helt ind til Veddet. Disse Længder rides op med et Snit paa langs ad Stammen, og Barken løsnes til begge Sider. Naar Stammen er færdigbehandlet paa den ene Side, vendes den, og Resten af Ridsen skæres, hvorefter Barkrullerne helt kan løsnes.

Saasart Rullerne er fjernet fra Stammen, lægges de til foreløbig Torring paa Underlag paa Jorden, paa Træstammer, tørre Kvistbunker, o. lign., udsat for Sol og Luft og gerne noget sammenrullet, saaledes at Indersiden af Barken vender mod Skyggen.

Dette sidste er meget nødvendigt, for at Barken ikke skal blive »brændt«. Man maa aldrig lade Flagerne tørre paa vaad eller snavset Jord.

Under foreløbig Opbevaring udendørs maa Barken ikke anbringes vandret, men skal anbringes paa skraa, saaledes at Regnvand hurtigt kan løbe af, idet Garvestofferne ellers udvaskes.

Efter nogle Dages Forløb, ilnden Barken er blevet helt tør, altsaa medens den endnu lader sig bøje, rulles hver Flage for sig sammen fra begge Sider.

Man maa aldrig lægge 2 Flager op ad hinanden og rulle dem sammen, idet der saa ikke kan komme tilstrækkelig Luft til, hvorved Barken mugner.

Naar Barkflagerne er rullet sammen, skal de eftertørres, og dette sker bedst ved Stakning. Paa Bukke, Kryds eller løftede Grene anbringes vandrette Stager. Bukkenes Højde afstemmes efter Barkrullernes Længde. Stakene opsættes paa aabne Pladser paa tør Jordbund med Længderetning i den herskende Vindretning. Paa skraat Terræn maa der anbringes Afstivninger.

Naar Stativet er færdigt, sættes Rullerne ind mod Stagen fra begge Sider. Rullerne anbringes i 2—3 Rækker uden paa hinanden med Barksiden udad, saaledes at Grenhullerne saa vidt muligt dækkes. Ovenpaa Stagen og Barkrullerne lægges et Tag af de største og fladeste Barkflager, saaledes at de griber ind over hinanden og danner et beskyttende Lag, og for at undgaa, at de flyver fra, belastes de med Sten.

Naar Barken er saa sprød, at den let lader sig brække itu med Hænderne, er den tilpas tør og færdig til Forsendelse.

Naar et Parti ikke er tilstrækkeligt til at fylde en Jernbanevogn, maa Barken bundtes i Baller paa ca. 50 cm i Diameter.

Nærmere Oplysning om Behandling af Granbark findes i en af Garvestof-Udvalget udarbejdet Pjece, der udleveres gratis ved Henvendelse til Udvalget, Adresse: Bryggerivej 7, København, Valby. (Telefon: Central 7504).

Garvestof-Udvalget.

Lyng og Rensdyrlav.

Som i Efteraaret 1941 var der allerede Efteraaret 1940 for lidt Halm, hvorfor Mejeriernes Fællesorganisation, der havde paataget sig at skaffe Halm til jydsk Landbrugere, henvendte sig til Hedeselskabet for at faa Orientering angaaende Muligheden for Fremskaffelse af Lyng til Erstatning for den manglende Halm.

Forhandlingernes Resultat blev, at Hedeselskabet gennem det flyvende Korps paatog sig Fremskaffelsen af de Lyngmængder, som maatte ønskes til en Pris af 5 Øre pr. kg ab. jydsk Station.

Mejeriernes Fællesorganisation sendte derpaa Rundskrivelse og Bestillingskort til Mejerierne, og dette resulterede i, at der i 1940—41 leveredes ca 1200 Tons Lyng.

I denne første Sæson blev Lyngen slaaet med Maskiner, der blev trukket af Traktorer; men denne Fremgangsmaade havde for det første den Ulempe, at Petroleum og Olie vanskeligt kunde skaffes og des-

Rensdyrlaven rives sammen efter at være slaet med Maskine.

uden at Traktorerne, naar de skal gaa paa den haardtfrosne Hedebund, let rystes i Stykker.

En anden Vanskelighed var, at Lyngbestillingerne indkom saa sent, at Leverancen maatte finde Sted i det sene Efteraar, hvor Regn og Sne var uundgaalig, og der derfor maatte fremkomme ret store Dif-

Rensdyrlaven plukkes.

ferencer paa Partiernes Vægt ved Afsendelsen og ved Modtagelsen. Ofte oplevede man, at Lyngen paa en Jernbanevogn under Kørselen isede, saa at den ved Afsendelsen blot vaade Lyng, ved Ankomsten til Modtagerstationen var fuld af Isklumper. Endelig syntes mange Modtagere, at der var for meget »Mos« i den modtagne Lyng.

De Anker, som Modtagerne fremførte, gav Anledning til en Del Drøftelser, der var belærende, saa at man ved senere Leverancer havde bedre Muligheder for at undgaa de Mangler.

Hvad Klagerne over »Mosset« angaar, saa førte det til, at man lod Rensdyrlavet analysere for at faa en Forestilling om dets Næringsværdi.

Analyseresultatet anføres her nedenfor, idet der til Sammenligning tillige er anført Analyser for Foderlyng og Lucerne:

<i>Foderlyng:</i>		<i>Lucerne:</i>		<i>Lufttørret Rensdyrlav:</i>	
Æggehvidestof	3,7 %	Æggehvidestof	4,5 %	Vand	14,43 %
Fedtstof	3,0 %	Fedtstof	0,7 %	Raafedt	2,49 %
Sukkerstof	15,1 %	Sukkerstof	8,4 %	Raaprotein	4,06 %
Træstof	19,7 %	Træstof	9,3 %	Kvælstoffri Eks-	
Aske	3,7 %	Aske	2,0 %	traktstoffer	48,18 %
Vand	54,8 %	Vand	75,1 %	Træstof	28,45 %
				Askebestanddele	2,39 %
				Foderenheder	

pr. 100 kg 47

Som det fremgaar af Analyserne sejrede Rensdyrlavets Indhold af tilgængelige Næringsstoffer ikke aldeles ubetydeligt, saaledes at man maa antage, at dets Indblanding i Foderlyng ikke betyder nogen Forringelse af denne.

I September 1941 modtog Hedeselskabet en Forespørgsel om, hvorvidt man ogsaa i den kommende Saison maatte være villige til at levere Lyng, og Samarbejdet med Mejeriernes Fællesorganisation blev derefter genoptaget, idet dog Prisen paa Grund af Dyrtiden maatte hæves med $\frac{1}{2}$ Øre og altsaa blev $5\frac{1}{2}$ Øre ab jydsk Station. I Sæsonen 1941—42 anvendtes Hestekraft ved Slaaning og der leveredes ialt 1000 Tons Foderlyng.

Arbejdet har i nogen Grad været besværliggjort ved Mangel paa Jernbanevogne, men Vanskelighederne i denne Retning er blevet overvundet ved enestaaende Hjælpsomhed fra Jernbanestations Side.

En anden Vanskelighed, som satte sine Spor i Leverancerne, var Mangelen paa Presenninger, hvilket gjorde, at Lyngen ofte ligefrem fløj af Vognene under Transporten fra Jernbanestation til Jernbanestation.

Forsøgsvis blev der ogsaa leveret noget ren Rensdyrlav, ialt ca.

25 Tons, og Udtalelserne fra Modtagerne tyder paa at ogsaa Anvendelsen af dette Foder under vanskelige Forhold kan have sin Berettigelse. For at faa mere Klarhed i Spørgsmaalet er der truffet Aftale

Rensdyrlaven læses paa Lastbil.

med Forsøgslaboratoriet, Rolighedsvej, København, om Fodringsforsøg med Rensdyrlav til Efteraaret.

I knappe Tider maa man tage Vare paa det lidet, man har, og det har været morsomt at kunne være med til at hjælpe en Fodermangel af forhaabentlig forbigaaende Art.

K. Oldenburg.

LITTERATUR.

Hugo Mathiessen: Det gamle Land.

(Gyldendal, 230 Sider).

Igen har Hugo Mathiessen glædet sine Læsere med en ny Bog med ovennævnte Titel. Livligt, underholdende og med et stærkt understreget poetisk Lynne fortæller Forfatteren her om Landets Udseende med Hensyn til Skove, Agre, Enge og Overdrev i det 17. og 18. Aarhundrede. Det er Hensigten at vise, hvorledes de store Reformere i Slutningen af det 18. Aarhundrede brød med alt det gamle i Driftsformer og Tankegang, og naturnød-

vendigt derigennem ogsaa med alle de hidtidige ydre Former, Landskabets Klædedragt.

Man faar et bedre Indtryk af Befolkningens stadige Kamp mod Skoven forstaar den bedre, naar man læser Hugo Mathiessens mange Citater fra tidligere Forfattere, men man fatter ogsaa lettere, hvorledes det er gaaet til, at Skovene saa konstant gik tilbage: Den splittede Ejendomsret til Skoven, Kvægdriften i Skoven, Kampen om Agerjorden, Fællesdriften, alle disse mange Faktorer, der havde Aarhundreders Hævd.

Det er navnlig Øernes Forhold, der skildres, men det meste af det kan ogsaa med Rimelighed overføres til at gælde ogsaa for Jyllands Østkyst.

Det er i høj Grad interessant her at faa en samlet Redegørelse for Skovforhold, Overdrev, Lyngheder o. s. v. paa Øerne i det 17. og 18. Aarhundrede. En saadan har ikke været tilgængelig før.

Den smukke Bog er forsynet med en Række Plancher med Gengivelser af gamle Skovbilleder. Den er præget af Forfatterens store Kærlighed til det danske Landskab, og en dybere Forstaaelse af den historiske Sammenhæng, end man ellers oplever det. Grundig Forskning har her forenet sig med en Digers Pen og givet os meget mere og bedre Viden om vort Lands Kulturhistorie end det er lykkedes nogen anden paa tilsvarende Felter i den sidste Menneskealder.

has.

R Ø D E G.

Af Forstkandidat Søren Lybye.

(Slutning.)

Rødegens Anvendelse i dansk Skovbrug synes alsidig. Den er ofte plantet paa gode Boniteter for almindelig Eg, og den viser her en bedre Vækst end denne, men man maa alligevel vente, at den i Fremtiden særligt vil blive anvendt paa de daarligere Egeboniteter, hvor den har en endnu mere overlegen Vækst overfor almindelig Eg. I Tyskland er den mest anvendt paa Sand- og Grusjord, og man mener ikke, at den bør plantes paa bedre Egelokaliteter. Der er naturligvis ogsaa Grænser for, hvor daarlig en Jord den kan taale.

Schäpffer opstiller den Regel, at man paa Fyrreskovdistrikter, hvor Rødegen anvendes meget, kan dyrke Stilkeg paa Fyrrebonitet II, Vintereg paa Bonitet II og III og Rødeg paa Bonitet III.

I vore Hedeskove maa man vente, at Rødegen vil faa Betydning paa Grund af dens Nøjsomhed og dens udprægede jordbundsforbedrende Egenskaber, navnlig nu hvor det store Problem med 2. Genera-

tion melder sig. Det danske Hedeselskab forsøger den enkelte Steder i Blanding med almindelig Eg og Rødgran. Det hollandske Hedeselskab har anvendt Rødegen i stor Udstrækning i 2. Generation og har gode Erfaringer med den. Den trivedes dog ikke godt, hvor Alen var ubrudt og Jordbunden altsaa fladgrundet. Den taaler ved Underplantning ret megen Skygge, og ved Underplantning under Fyr i Tyskland opgives det, at den trives godt under en Skærm, der er 0,5 af Helbestanden. Selv om man oftest vil dyrke Rødegen i ren Bestand, vil den sikkert ogsaa finde Anvendelse ved Blanding med andre Træarter, og i Tyskland har man forsøgt den blandet med flere Træarter.

I Blanding med almindelig Eg har den været for hurtigt voksende og for skyggegivende, saa den efterhaanden kommer til at danne rene Bevoksninger. Den har vist sig særlig godt egnet til Blanding med Fyr, og man har i Tyskland forsøgt den i Blanding med Weymouthsfyr, Edelgran, Rødgran og Tsuga.

Man har desuden forsøgt den i Blanding med Douglas, og den har holdt godt Trit med Højdevæksten. Det viste sig endvidere, at den havde en gavnlig Virkning paa Oprisningen af Douglas. Kunde Rødegen saaledes give et Bidrag til Løsning af Problemet om Grenkapning paa Douglas, var det et Forsøg værd at prøve en Indblanding af Rødeg i Douglaskulturer.

Rødegen vil sikkert ogsaa egne sig til Blanding med Tulipantræet, med hvilket det som nævnt forekommer i naturlig Blanding i Amerika, og der har jo i de senere Aar i dansk Skovbrug været Interesse for Tulipantræet, af hvis værdifulde Ved, Whitewood, vi hvert Aar før Krigen importerede over 1000 m³.

En Blanding, der er anvendt i Danmark, og som tegner godt, er Rødeg og Bøg, med paa stor Afstand ($1\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{2}$ m) indplantede Birk. Birken vil skærme mod Frostfare, og Bøgen kan komme til at danne Underetage.

Man vil ofte kunne finde Anvendelse af Rødegen ved at plante den i Huller i Bevoksninger, hvor andre Løvtræer ikke kan naa at følge med, f. Eks. ved en for sen Efterbedring.

Til Plantning som Læbælte eller i Værnskov vil Rødegen ogsaa være godt egnet, da det ofte ikke er muligt at komme saa tidligt med Plantning af almindelig Eg, at man kan naa at faa et effektivt Læ, f. Eks. for hurtigtvoksende Naaletæer.

Som Brandbælte i Naaleskov foreslaar man i Tyskland at anvende Rødegen, hvad den er godt egnet til, da den, saafremt det efter en Skovbrand er nødvendigt at sætte den paa Roden, let slaar ud og hurtigt danner Bevoksning. Foruden at virke som Brandbælte vil den ogsaa være en god Stabilisator i Naaleskov.

Endelig maa nævnes den Anvendelse, Rødegen sikkert vil faa i

de Skove, hvor der tages særlige forstæstetiske Hensyn. Rødegen vil uden Tvivl falde i Publikums Smag, og man vil sikkert tilgive, at den er en Udlænding; den er dog i nær Slægt med vor egen gamle, danske Eg, og mange vil vel næppe kunne skelne dem fra hinanden. Den smukke Efteraarsfarve vil i Forbindelse med Naaletræsbevoksningernes grønne Farver eller Lærkens gule Grene være af stor Skønhedsvirkning.

Resumé.

Den i dansk Skovbrug allerede indførte nordøstamerikanske Egeart, Rødegen, hvis Navn er *Quercus borealis*, og ikke som tidligere brugt *Quercus rubra*, har et saa stort naturligt Udbredelsesomraade, at der utvivlsomt her indenfor kan findes Racer, der er velegnede til Dyrkning i Danmark.

Sammenlignet med Stilkeg vil Rødeg i Dag i dansk Skovbrug have følgende *Fordele*:

1. Mindre Krav til Jordbunden.
2. Hurtigere Højdevækst og større Masseproduktion.
3. Jordbundsforbedrende Egenskaber.
4. Resistens mod Meldug og de fleste Insekter.
5. Produktion af Dekorationsløv.
6. Større Kærneprocent.
7. Forstæstetisk Betydning.

Muligvis har Rødegen flere Fordele, som endnu ikke er helt anerkendt eller tilstrækkeligt undersøgt, f. Eks. Frostsikkerhed, naar man har den rigtige Proveniens.

Af *Ulemper* er egentlig kun Veddets Kvalitet, der ligger noget under almindelig Egs.

Træartens Skovdyrkning og Behandling vil efter det nuværende Kendskab til den i det væsentlige falde sammen med almindelig Egs. Kun Fremtiden kan gennem Erfaringer vise de nøjere Forskelligheder mellem Rødeg og almindelig Eg.

Interessant vil det være, om der kunde gennemføres en systematisk Undersøgelse af alle Danmarks Rødegekulturer, og man kunde sikkert herigennem danne sig et godt Billede af Rødegens Vækst og Muligheder her i Landet. Ved gennem Kendskab til dens Fordele og dens Mangler at anbringe den rigtige Proveniens paa den rigtige Bund og give den den rette Behandling, vil en forøget Anvendelse af Rødeg i Danmark sikkert betyde en Gevinst for dansk Skovbrug.

Videbrev for Kolonierne paa Alheden.

Vore Landsbylove er udformede ikke alene paa Grundlag af de Krav, som stedlige Forhold gjorde gældende, eller ved Tillempning af og Laan fra Købstædernes Livsskikke og Haandværkernes Gilde-skikke, men ogsaa Love og Forordninger fra Lovenes egen Tid er blevet udnyttet under deres Udarbejdelse. Her indtager »Christian V's danske Lov« naturligtvis en fremtrædende Plads. Den har sikkert mange Steder ret hurtigt faaet Indflydelse paa den lokale Lovgivning. Det er navnlig Danske Lovs 3. Bog, 13. Kapitel, § 31, om Landboe- eller Fæstebønder, der har faaet Betydning for visse Afsnit af en Del Landsbylove (der ogsaa bærer Navnet Vider, af *Vide*, oldnordisk *viti*, Straf), ja, adskillige Landsbyvedtægter begrundet deres Udformning i Henhold til Danske Lov 3—13—31, der har følgende Ordlyd:

»Hvad Bøder og Straf, som Almuen legger paa i nogen Bye eller Torp, om Hegnet og Gierde og Gryft og Leed, sær Hiord og anden Byens Nytte og Tarv, det maa ej een Naboe eller to kuldkaste, men skulle alle holde Vedtægt. Hvo derimod gjør, og der ej vil holde, da maa man hannem pante for hans Ulydighed, og ej bryde dermed enten Vold, Hærværk eller andet.«

I denne Lovbestemmelse er samlet som i en Hovedsum en meget væsentlig Del af den gamle Landsbylovgivning, der i høj Grad drejer sig om Hegn og Markfred, Kreaturvogtning o. s. v. Det er derfor let nok at forstaa, at man ogsaa brugte Danske Lov 3—13—31 som Udgangspunkt, da der blev udarbejdet et *Videbrev for Kolonierne paa Alheden*. Dette Brev stammer fra 1761 og findes nu offentliggjort i »Danske Vider og Vedtægter« IV (1932), 281—292. Videbrevet er udarbejdet paa Begæring af Beboerne i Kolonien *Frederikshede*, der ønskede en »Landsbybog«, som »de i deres Land er vant til at bruge, paa det at de uvillige og genstridige kan vorde straffet, og at god Orden og Skik imellem dem kan holdes.«

Herefter lod saa Kommissærerne udarbejde en udførlig Landsbylov paa ikke mindre end 74 Paragraffer. Den ligner i det store og hele vore andre Landsbylove, men er naturligtvis noget afstemt efter de særlige Forhold, der maatte gøre sig gældende for Befolkningen i de ensomt liggende Kolonibyer paa den store Hedeslette, ikke alene i Silkeborg og Hald Amt, men ogsaa paa Randbøl Hede i Koldinghus Amt.

Medens man i Landsbyerne kun havde en Oldermænd og en eller to Medhjælpere (Stolsbrødre) til at lede Bylavets fælles Anliggender, bestemtes det, at der i Hedekolonierne i hver By skulde være *fire Forstandere*, altsaa et Slags Forvarsel om de senere Sogneforstanderskaber. Den ældste Forstander er den ledende, han afgaar hver Maj og

en ny vælges i hans Sted. Hans Funktioner svarer til Oldermændens eller Grandefogdens i andre Landsbyer. Kolonibyerne har ogsaa en Skudsmand, svarende til andre Byers Skovsmand, den Mand, der er udvalgt til at *skære* Bødemærkerne i Bymændenes Stok. Han kaldes ogsaa hist og her for Talsmanden, ham der tælger Mærkerne i Talliestokkene.

Kolonisternes Samlingsplads er ikke noget Bystævne, men et Sted ved *Bybrønden*, hvor de de fleste Helligdage efter Gudstjenesten mødes for at pleje Raad om Sager af fælles Interesse. Paa Stævnepladsen skal man opføre sig ordentligt, ellers vanker der Bøde. De Bestemmelser, der vedtages, skal enhver adlyde under Bødestraf. Der skal være *god Orden* i Landsbyens Sager. Man maa ikke bruge en andens Redskaber uden Tilladelse, ikke køre, grave, slaa Lyng o. s. fr. paa anden Mands Grund. Alle Diger og Markled skal være istandsatte til enhver Tid. Vejene skal være vedligeholdte, man maa ikke køre uden for de offentlige Veje paa anden Mands Jord eller trædrive (slæbe en Plov paa den saakaldte »Træl« paa Siden af Ploven) over anden Mands opkomne Korn, ingen maa vende paa Foragurrugen (Hovdsrugen), naar der pløjes eller harves, man maa ikke pløje ind paa Naboens Jord o. s. fr. — *Kreaturer* var der ogsaa nyttige Bestemmelser om. Kvæg, der gaar til Skade paa anden Mands Eng eller Korn, skal straks optages, ellers Bøde. Husdyr maa ikke drives, hvor de kan gøre Skade i Kornet. De skal passes af den fælles *Byhyrde*, ingen maa holde Særhjord. Svin og Hunde er der nødvendige Bestemmelser om, Svinene skal fra 1. Marts til Mortensdag have Ring i Næsen. Den fælles Hyrde skal have nøje Opsigt med, at alt gaar efter Videbrevets Bestemmelser. Hyrden skal behandles ordentlig og have sin fastsatte Løn. — *Markarbejde* som Pløjning, Saaning, Slet og Høst — maa ikke udføres uden efter Aftale ved Gadebrønden. — Tyveri straffes efter Loven. Der er Bøde for Udkæld og voldelig Opførsel, for Søndagsarbejde, Fuldskab, ulovlig Græsskæring. Ingen maatte kaste skiden Vand nær Brønden, afbrænde Lyng eller undlade at give sine Børn en ordentlig Opdragelse. — Der skulde være godt Sammenhold og gensidig Hjælpsomhed i Kolonibyerne. Blev en Mand sengeliggende eller døde, skulde Menigheden hjælpe til, at hans Jord blev dyrket, Kornet saaret og Høsten indavlet. Vægrede nogen sig mod denne Hjælp, skulde der betales 1 Mark i Straf.

Da det var Hensigten, at Kolonisterne skulde *beplante Heden*, skulde Digerne om det Stykke Land, som ved hver Koloni skulde omsættes til Skov, holdes i Stand af hver Kolonist, ellers Bøde. Hvad de fleste Stemmer paa Bystævnet bliver enige om skal indtages til Agerland, og hvad der skal udlægges til Græsning, skal de øvrige under 8 Skillings Straf efterkomme, med mindre Inspektøren finder, at det

er Byen til Skade; thi i saa Fald skal Byen rette sig efter hans skriftlige Ordre. — For at sikre sig *mod Ildsvaade*, skal alle Skorstene og Ildsteder af Forstanderne og Skudsmanden efterses Dagen efter hver Paaske- og Mikkelsdag. Findes der da nogen Skorsten, som ikke er fejjet, betaler Manden i Ejendommen 8 Skilling i Bøde, og saa skal han inden 24 Timer forskaffe dem fejjet, hvis ikke han vilde have en Bøde til paa 8 Skl. — Forstanderne eller Skudsmanden skulde nøje overholde alle Videbrevets Vedtægter. Hvis dette ikke var Tilfældet, var Straffen dobbelt for hver Gang, der skete Misligheder i saa Henseende fra en af de ledende Mænds Side. — Dødsfald blandt voksne skulde straks meldes til Inspektøren, saa han kunde tage den afdødes Efterladenskaber under Skiftebehandling. — *Bøderne* skulde betales straks paa Stedet, eller ogsaa skulde der pants for dem af Forstanderne og Skudsmanden. I Løbet af 8 Dage skulde Panterne være indløst ved *Bødernes* Betaling. Var et Pant imidlertid ikke indløst inden 8 Dage, skulde det sælges ved Auktion paa Gadestævne, det indkomne skulde anvendes til at betale Bøden, og blev der noget tilovers, fik Ejeren naturligvis det. — Hver Mikkelsdag aabnedes *Bøssen* med Bøderne i i Inspektørens Nærværelse. I hans Protokol blev Bødesummen indskrevet. Pengene maatte ifølge Bestemmelse i Danske Lov 3—13—32 ikke anvendes til Drik eller Gilde, men bruges til Indkøb af nyttige Ting som Brandredskaber (Stiger, Brandhager, Spande og Haandsprøjter) samt hvad andet Byen i Almindelighed kan have god Gavn af.

Af denne kortfattede Gennemgang har man antagelig faaet et Indtryk af, hvor nyttig og vel gennemtænkt en Lov det var, Beboerne i Hedekolonierne fik som Regel og Rettesnor i 1761. Der er taget mange Ting i Betragtning i Videbrevet, ikke mindst vedrørende *Markfreden*, der er et meget omfattende Emne indenfor de gamle Landsbyers Administration og Sædvaneret. Meget Stof er overleveret angaaende Hegn og Fred, og det er i det hele et vigtigt agrarhistorisk Spørgsmaal, man er inde paa, naar Talen drejer sig om Lov og Orden paa Landsbyernes Vange. Man skulde jo ikke synes, at særlig detaillerede Bestemmelser om Markfreden var nødvendige i vidtstrakte Hedeomraader. Dette var de vel heller ikke, men Videbrevet for Hedens Kolonibyer er uden Tvivl udarbejdet med en østjydsk Landsbylov som Forbillede (antagelig en fra Fredericiaegnen), og deri forekommer næsten altid udførlige Bestemmelser om Markfred. I østlige Egne af vort Land var saadanne Bestemmelser da ogsaa en Nødvendighed. — Paragrafferne om Opførsel paa Stævnet, Arbejders Begyndelse, Skorstenssyn, Bødebetaling o. s. fr. er jo ogsaa udarbejdet efter de gængse Formler i Landsbylovene. Særegen for Kolonierne er Bestemmelsen om Skovplantning og Digerne, der skulde være omkring den ønskede Skov. Der findes kun faa Dialektord i Videbrevet, der

har et tysk Sidestykke. Den danske Redaktion af Teksten er ikke underskrevet, men under den staar Fredericia ^{24/8} 1761 og Navnene paa tre af Medlemmerne af Kommissionen for Hedens Opdyrkning, nemlig D. v. Trappaud, Hans de Hoffmann og A. Deichmann. Disse Mænd har haft den bedste Hensigt, da de gav Ordre til at lade Hedekolonisterne faa en dansk Landsbylov at rette sig efter, og det tør da ogsaa siges, at det blev en efter Tidsforholdene vel afvejet, human og retfærdig Videbrev, de kunde give deres Minde til. At Hedekolonisationen ikke fik det Forløb, dens ledende Mænd havde tænkt sig, er en Sag for sig; som man bl. a. kan læse om i *Jeppe Aakjærs* »Af min Hjemstavns Saga« (1919) og i hans Bøger »Studier fra Hjemstavnen« (1929 ff.), ligesom ogsaa *Ejlif Bøgebjerg* i *Jydske Samlinger* 5. Rk. I (1934) har skrevet et udførligt Bidrag om de tyske Kolonisters Indkaldelse 1759—65.

Her har det blot været Hensigten at henlede Opmærksomheden paa Videbrevet fra 1761, idet man af dette ikke alene faar noget at vide om gamle Landsbyforhold, men man modtager ligeledes et Indtryk af, hvorledes de ledende Mænd havde tænkt sig, Livet skulde arte sig i de nye Hedebyer, og hvad kunde da være mere ønskeligt, end om disse Smaasamfund paa Heden i Jyllands Indre kunde blive indrettede efter bedste danske Landsbymønster. Derfor gav man disse vordende Bebyggelser en Vide og Vedtægt, der kunde passe for en hvilken som helst større og velordnet Fællesskabslandsby i Østjylland eller paa de danske Øer, og man har sikkert ogsaa Grund til at tro, at efterhaanden som Tiden gik og Kolonistbyerne naaede en vis Udvikling, har Videbrevet af 1761 — i Forening med Landets øvrige Love — øvet sin tilsigtede og gavnlige Indflydelse paa Omgivelserne.

August F. Schmidt.

Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed.

Fra Distriktskontorerne under Hedeselskabets Mose- og Engafdeling foreligger der en Opgørelse over Arbejder i Maj Maaned 1942.

Det fremgaar heraf, at der i Maanedens Løb er fuldført 393 Arbejder omfattende 1663 ha til en samlet Overslagssum af 1282932 Kr. Heraf var 381 Drænings- og Kultiveringsarbejder omfattende 1521 ha (Overslagssum 1186432 Kr.) og 12 Vandløbsreguleringer med et interesseret Areal paa 141 ha (Overslagssum 96500 Kr.).

Derudover er der i samme Maaned ved samtlige Distrikter færdigprojekteret og tilstillet Rekvirenterne 291 Arbejdsplaner omfattende 1254 ha til en Overslagssum af 844125 Kr. Heraf var 276 Drænings- og Kultiveringsplaner omfattende 867 ha (Overslagssum 610225 Kr.) og 15 Vandløbsreguleringer med et interesseret Areal paa 387 ha (Overslagssum 233900 Kr.).

N. B.

MINDRE MEDDELELSER.

Nyt Kontor i Roskilde.

Hedeselskabet har besluttet at oprette et nyt Kontor i Roskilde under Mose- og Engafdelingen. Til Leder af dette Kontor er udpeget Landbrugskandidat *Jacobsen*, der hidtil har været Assistent i Nykøbing F. Hr. *Jacobsen* overtager Stillingen fra 1. Juni, men faar foreløbig Domicil i København, hvor Hedeselskabet hidtil har haft et Kontor paa Rolighedsvej. Københavns-Kontoret vil blive nedlagt, saa snart det kan lade sig gøre at etablere Kontoret i Roskilde.

*

Konstruktør *Aage Christensen*, Hedeselskabets Mose- og Engafdeling, Viborg, passerede den 1. Juni 25-Aarsdagen for sin Ansættelse ved Hedeselskabet.

*

Gaaet ind for Plantningssagen.

Elektricitetsforenings-Andelsselskabet Sønderjyllands Vestkyst, hvis Formand er Direktør *P. Oksen*, Skærbæk, har paa sin Generalforsamling vedtaget at tegne 20000 Kr. Aktier i A/S Plantningsselskabet Sønderjylland.

*

Udleveret over 1 Mill. Planter.

Tønder m. fl. Amters Plantningsforening har holdt Generalforsamling i Løgumkloster under Ledelse af Formanden, Apoteker *Kjems*, Løgumkloster.

I 1941 er til 945 Modtagere udleveret 650000 Naaletræer og 490000 Løvtræer. Til Bestyrelsen genvalgte Apoteker *Kjems* og Rentier *Chr. Ludvigsen*, Toftlund. Foreningen har til Dato ialt udleveret ligeved 13 Mill. Planter.

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner Forsikring af Genplantningsværdien for Naaletræs-plantager overalt i Danmark. Indskud een Gang for alle 50 Øre pr. ha, dog ikke under 1 Kr. Aarlig Præmie pr. ha 15 Øre, dog ikke under 50 Øre. Vedtægter og Indmeldelsesblanketter faas ved Henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG.

„KUSTOS“ KREATURFORSIKRINGSFORENING
STIFTET AF DANSKE LANDMÆND 1881
FORSIKRER HESTE, KVÆG, FAAR OG SVIN
KONTOR: HAVNEGADE 4, AARHUS TELEFON NR. 1800

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon: 1500
(5 Linier)

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros.
Bogtrykkeri.
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31—33.
Telf. Viborg 802—803.

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telf. 1400 (3 Linier)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9—15

SIN

Livsforsikring
Livrenteforsikring
Ulykkesforsikring
Ansvarsforsikring
Hospitalsforsikring
Grundejerforsikring
Automobilforsikring

tegner man i

NORDISK

Livsforsikrings-A/8 af 1897 ■ Ulykkesforsikrings-A/8 af 1898

St. Kongensgade 128 Hovedkontorer:
— Grønningen 17, København K.
Telefon 2860

Indhent Tilbud!

VIBORG ANDELS-SVINESLAGTERI

Vore Udsalg bringes i Erinding

Telefoner 137 og 779

A. Philipsen & Co., Viborg.

Maskinanlæg - Automobiler.
Telefon 532—1064.
Elektriske Anlæg - Vandværks-
anlæg. Telefon 174—274.

Herning Hede- & Discontobank.

10—12 $\frac{1}{2}$. 2 $\frac{1}{2}$ —5.
Telefon 5, 273 og 720.

Andels- Klædefabriken

Grindsted

Telefon 20

Klædevarer
Tæpper
Garn

JYDSK ØL I JYLLAND

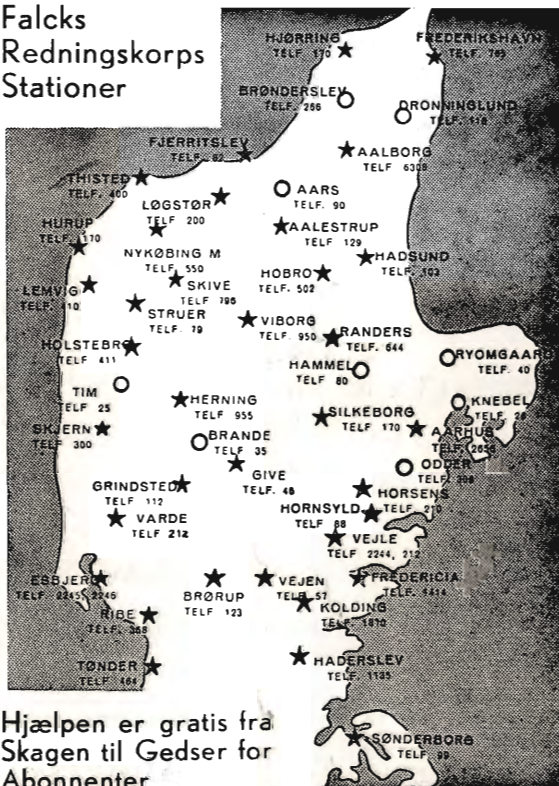
FORLANG
„ODIN“
ØL
FINESTE KVALITETER

AALBORG TAFTEL AKVAVIT.

Anvend Tørvestrøelse ved Dræning.

Paa Jorder med fintsandet Undergrund kan en Tilsanding af Drænrørene forebygges ved Anbringelse af et Lag Tørvestrøelse („Hundekød“) omkring Stødfugerne, ligesom Tørvestrøelse med Fordel benyttes ved Dræning i stiv Lerjord. Spørg Hedeselskabet.

Falcks
Redningskorps
Stationer

Hjælpen er gratis fra
Skagen til Gedser for
Abbonenter

J. Chr. Petersens Papirhandel

„Hvælvingen“
ved Nikolaj Taarn
København K.
Hovedforhandler
af Statens Papir
Tryksager - Protokoller

Tegn Annonce i

Jydsk Telefonbog

Jydsk Telefon-Aktieselskab
Aarhus

SKIVE DISKONTOBANK

Kontortid 9-12 og 2-5

Filial i Haderup

REMINGTON

Beaste og mest benyttede
Skrivemaskine.
Eneforhandler for Danmark:

L. KRISTENSEN
75, Raadhushpladsen,
København V.

RESENBRO CEMENTSTØBERI

v/ M. J. MATHIASSEN
Telefon 34

Prima Betonrør efter dansk
Ingeniørforenings Normer Mrk.

△ i alle gangbare Dimen-
sioner fra 4" til 24" saavel
med som uden Muffe.

Monierrør, Brønde og Kegler.
— FORLANG TILBUD. —

Hammerum Hærpeds Spare- og Laanekasse, Herning

Telf. 10 og 314

Østergade 6
Kontortid
10—12½, og 14½,—17

Røde Drænrør

2" — 12"

Fredenshøj Teglværk

Aabenraa
Telefon 2127

Aktieselskabet

Vejle Bolte- & Møtrikfabrik.

Grundlagt 1899.

Telefoner 2120.

Telegr.-Adr.:
Boltefabriken.

Alle Slags Bolte Skruer,
og Skinnespiger.

Leverandør til
De danske Statsbaner.

Vore anerkendte
- RØDE DRÆNRØR -
 føres altid paa Lager fra 2" til 8".
 Tilbud til Tjeneste.

A/S Gammelgaard Teglværk,
 Skive.
 Telefon 187.

Drænrør.

Røde Drænrør fra 2"—8" altid paa Lager. Forlang Tilbud.
 1/8 Aalborg Teglværk.
 Vesterbro 58. Telf. 24 & 305.

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

leverer

PRIMA. RØDE DRAINRØR
 i Størrelse fra 2 til 15 Tommer.

Indhent Tilbud. Tlf. Højslev 3.

**Hornbæk
 Cementvare-
 og
 Mørtelfabrik**

Marius Ødum
 Telefon 400 Randers

Kan \triangle -mærkede
 Varer føres
 Største Lager
 Bedste Kvalitet
 Forlang Tilbud

**Bjerringbro
 Cementvarefabrik**

ved Th. Petersen
 Telf. 111, Bjerringbro

Alle \triangle -mærkede Rør
 Imprægnerede
 og uimprægnerede

Stort Lager
 Altid leveringsdygtig

Røde Drænrør

indtil 16" Diameter.

A/S Hvoslev Teglværk

pr. Ulstrup.
 Telefon 67 Ulstrup.

J. C. HALVORSEN

Kroghsgades Cementstøberi

AARHUS

Kontor: Dannebrogsgade 20
 Telf. 5019—5020

Imprægnerede Cementrør, anerk. af
 Autoriteterne som fuldstændig
 Erstatning for glass. Lerrør.
 Monierrør. Maskinstampede
 Rør. Brøndringe.
 Dagens billigste Pris.
 — — Forlang Tilbud. — —

**RØDE DRÆNRØR
 TAGSTEN
 MURSTEN**

Kählers Teglværk
 Korsør

Nivaagaards Teglværk.

Telf. Nivaa Nr. 9. Nivaa St.

Drænrør i alle Dimensioner
 fra 2" til 15". — **Lerrør** med
 og uden Muffe fra 6" til 15"

— Forlang Tilbud. —

Petersværk Cementvareindustri

Telefon 1055 — Nørresundby

\triangle Betonrør efter dansk Ingeniørforenings Normer
 Vibrerede Monierrør — — Imprægnerede Rør

**TJÆREBORG
 CEMENTSTØBERI**

F. CHR. JENSEN
 — Telefon 21 —

Imprægnerede Cementrør efter In-
 genieurforeningens Normer. —
 Monierrør i forskellige Di-
 mensioner fra 50—125 cm.
 Forlang Tilbud.

Røde - 1 1/2" — 12" - Drænrør.

Forlang Tilbud.

Akts. Frederiksholms Tegl- & Kalkværk.
 Vesterbrogade 12 — København V. — Central 282.

Midtjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon **Skive** 1030

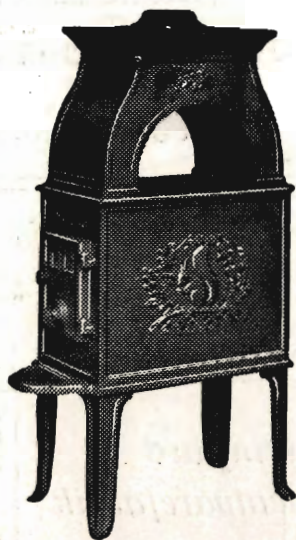
S. m. b. A.

Telefon Viborg 1330

Alle Størrelser i Drænrør leveres

MORSØ BRÆNDEOVNE

kan leveres i 12 forskellige Størrelser
og Udførelser

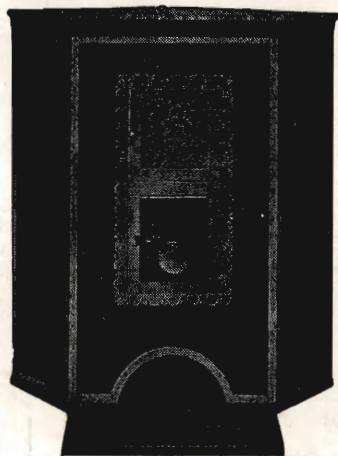

Nyhed:

MORSØ BRÆNDEKAMINER

specielt indrettet for
Brændefyring

6 forskellige Størrelser og
Udførelser

MORSØ STØBEGODS

A/S N. A. CHRISTENSEN & CO., NYKØBING MORS

Redaktion: Afdelingsleder N. Basse og Direktør, Skovrider C. E. Flensborg, Viborg.
Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

SPRIT
til teknisk Anvendelse.